

Desember 2007 - 21. årgang

Syndrom

Medlemsblad for Arbeidsmiljøskaddes Landsforening

Steinstøv ødela lungene til Hans Kristian

Side 8

TILSLUTTET
NORGES HANDIKAPFORBUND

Syndrom

Medlemsblad for Arbeidsmiljøskaddes
Landsforening (A.L.F.)
Tilsluttet Norges Handikapforbund (NHF)

Besøksadresse:

Schweigaards gate 12

Postadresse:

Postboks 9217 Grønland, 0134 Oslo

Telefon 24 10 24 00 / 25 36

Telefaks 24 10 24 99

E-post helseskader@nhf.no

Kontaktperson i NHF:

Ellen Trondsen

A.L.F.s internettside: www.alfnorge.no

Ansvarlig redaktør: A.L.F.s hovedstyre

Layout: Torill Older

Trykk: Allservice AS

Forsidefoto: Bente Skjønsberg
Oddvar Petersen

A.L.F.s hovedstyre:

Leder:

Lars Kristian Hille

Postboks 168, 4502 Mandal

Telefon 38 26 11 65 / Mobil 91 30 88 73

Telefaks 38 26 55 62

E-post: kr-hil@frisurf.no

Nestleder:

Oddvar Petersen

Bertramjordet 22, 1251 Oslo

Telefon 24 10 25 36 (kl 10 - 15)

Mobil 45 01 80 65

Telefaks 24 10 24 99

E-post: helseskader@nhf.no

oddvar.petersen@gmail.com

Styremedlemmer:

Frode Steen Gunstensen

Moen, 6440 Elnesvågen

Telefon 71 26 50 82 / Mobil 99 74 66 72

Telefaks 71 26 50 82

E-post: frode@alfnorge.no

Jens Olav Solli

Gamle Sandvigs vei 21

4816 Kolbjørnsvik

Telefon 37 01 11 25 / Mobil 90 60 12 33

E-post: jensolli@start.no

Geir Werner

Norderhovgt. 34, 0654 Oslo

Mobil 92 82 06 75

E-post: oslogolf@yahoo.no

Varamedlemmer:

Jan Bjørn Isaachsen

Volkedalsv. 43, 4513 Mandal

Telefon 38 26 25 87 / Mobil 99 26 25 87

E-post: isaach@online.no

Marit Rokkones

Mariannestien 2, 7105 Statsbygd

Telefon 73 85 22 55 / Mobil 90 56 97 18

E-post: marokko@online.no

Jan Terje Biktjørn

4480 Kvinesdal

Telefon 38 35 45 65

E-post: jan.bik@c2i.net

Jan Erik Tandberg

Næpetrø. 11, 4790 Lillesand

Telefon 37 27 16 47 / Mobil 91 53 63 59

E-post: je-tan@online.no

Svein Bedin

Heggli, 7600 Levanger

Telefon 74 09 58 28 / Mobil 95 15 64 81

E-post: sve-bedi@online.no

Innhold

Kjemisk og psykososialt arbeidsmiljø henger sammen	6
- Nå kan ingen lenger si at jeg later som	7
Uten hjelp fra A.L.F hadde vi gitt opp	8
Dagskonferanse NHF - Helsepolitiske utfordringer	12
Leserbrev	15
Notat vedrørende gjestearbeidere i Norge	16
Veiledning og utredning	17
Hovedstyret informerer	18
Rom nok i herberget?	20
Likemannsbåten	21
Nytt fra lokallagene	22
HUMOR OG HUMØR	30
Leserbrev	32
Julekryssord	33

A.L.F.s hovedstyre

Leder Lars Kristian Hille
Medlem av fagrådet
Økonomi og administrativt ansvar

Nestleder Oddvar Petersen
Medlem av fagrådet
Media- og prosjektansvarlig

Styremedlem Frode Steen Gunstensen
Leder for redaksjonskomiteen

Styremedlem Jens Olav Solli
Lokallagskontakt

Styremedlem Geir Werner
Sekretær og A.L.F.-arrangement

Varamedlem Jan Bjørn Isaachsen
Veiledning og forebyggende

Varamedlem Marit Rokkones
Pårørendekontakt

Varamedlem Jan Terje Biktjørn
Helsesituasjon for offshoreansatte og forebyggende

Varamedlem Jan Erik Tandberg
Måling, data, forebyggende og eksponeringsforhold for offshoreansatte

Varamedlem Svein Bedin
Forebyggende

Vi er i fremgang!

Som leder for Arbeidsmiljøskaddes landsforening er det med stor glede og en god porsjon stolthet at jeg kan si at vårt arbeid – faktisk på alle felter – bærer frukter.

Vi har et hovedstyre som arbeider hardt og målrettet for å oppnå resultater, og er glade for at også apparatet rundt styret fungerer som ønskelig.

Jeg har derfor tenkt å bruke leder-spalten til å si litt om hva vi har arbeidet med etter årsmøtet.

Syndrom

Syndrom er en av våre aller viktigste informasjonskanaler sammen med våre hjemmesider og redaktør Frode Steen Gunstensen og hans mannskap gjør en fremragende jobb i denne sammenheng. Det er gledelig å se at Syndrom har en lesekrete langt utover våre medlemsrekker og ikke minst som et oppslagsverk for våre veiledere og andre som søker informasjon om saker av interesse for våre medlemmer og våre saker. Vi har en stor utfordring alle, både enkeltmedlemmer, fylkeslag og hovedstyret, til å støtte opp om Syndrom med aktuelt stoff, både fylkes- og fagstoff. Vi har utfordret alle fylkeslag i A.L.F om å levere minimum en halv side til hvert nummer med lokalt eller annet stoff.

Hjemmesidene

A.L.Fs hjemmesider har både på hovedside – og fylkesnivå nådd en klasse som vi kan være stolte av. Hjemmesidene er sammen med Syndrom i stor grad vårt ansikt utad, og jeg ser derfor med stor glede på hyggelige tilbakemeldinger i denne sammenheng. Vår redaktør for hovedsiden Bent Bentsen gjør en fremragende jobb og det er meget tilfredsstillende at vi knytter stadig nye fylkeslag til denne og at disse lever sitt eget liv i tillegg med fremgang på alle nivåer.

Veiledningsarbeid

I forbindelse med årsmøtet fikk vi på plass Veiledningsmappen som

er grunnsteinen i vårt veiledningsarbeid og hvor vi ønsker å bygge et byggverk i forlengelsen av denne som et leksikon for våre veiledere og medlemmer.

Første store løft i denne sammenheng blir et veilederkurs, som vil bli holdt våren 2008 og hvor samtlige fylkeslag har anledning til å delta med sine veiledere. Ansvarlig for veiledning er Jan Bjørn Isaachsen og for veiledningskurset sistnevnte, og ikke minst Bent Bentsen.

Storting og styringsverk

Vår nestleder Oddvar Petersen har gjort et stort arbeid i forhold til å fremme våre saker overfor rette myndigheter. Oddvar har i møter med arbeids- og inkluderingsminister Bjarne Håkon Hanssen, Helsedepartementet og stortingsrepresentanter, fremmet våre saker på en fortreffelig måte.

Resultatene av dette vises allerede i at vi har fremsatt et forslag om samling av utredningsapparatet på ett sted, i stedet for over hele landet som i dag. Venstre, ved stortingsrepresentant Andre N. Skjeldstad, vil legge frem et Dokument 8-forslag i Stortinget i sakens anledning.

Vi er både stolte av og spent på den videre utvikling i denne saken, som vil ha stor betydning for alle våre medlemmer og mennesker med kjemisk og organiske yrkessykdommer/skader i Norge.

Norges Skiforbund/Olympiatoppen

Som mange vil ha lest i pressen har det i den senere tid vært ganske mye fokus på skismørere og deres arbeidssituasjon i forhold til påvirkning av organiske og kjemiske løsemidler ved skipreparering. Arbeidsmiljøskaddes Landsforening fikk en del henvendelser fra skismørere og Norges Skiforbund og Olympiatoppen i denne sammenheng. Det har vært avholdt møter med disse og vi har bidratt i denne sammenheng. Hovedstyret har gitt Jan Bjørn Isaachsen jobben med å følge dette.

LEDEREN HAR ORDET

Lars Kristian Hille

Høringer

I forbindelse med utsendte høringer fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet, NOU 2007-4, "Ny uførestønad og ny alderspensjon til uføre" og "Høring om organisering av fremtidig yrkesskadeordning", har vi levert våre innvendinger og meninger i et grundig utarbeidet notat til departementet som høringsinstans.

Helsepolitikk

Helsepolitikk er ikke definert som et prioritert område i NHF, mens flere av organisasjonsleddene arbeider med helsepolitiske oppgaver og problemstillinger. På denne bakgrunn fremmet ALF forslag på NHFs landsmøte i 2005, der sentralstyret ble bedt om å utarbeide en helsepolitisk strategi, hvor landsforeningenes diagnosearbeid skulle vektlegges. Ved behandling av saken besluttet sentralstyret å oppnevne et helsepolitisk utvalg, som fikk i oppgave å se nærmere på de helsepolitiske utfordringer organisasjonen mener er spesielt viktige i de nærmeste årene.

Vårt hovedstyre arbeider i tillegg med en del spennende saker som vi må bearbeide noe mer før vi kan legge disse frem, men jeg vil som leder berømme et samlet styre og vårt apparat rundt dette, som alle utfører en flott jobb til beste for våre medlemmer og vår organisasjon.

Til slutt vil jeg benytte anledningen til å ønske alle våre medlemmer med familie, og alle våre samarbeidspartnere og sympatisører en RIKTIG GOD JUL OG ET GODT NYTT ÅR!

Lev vel

Altfor mange er opptatt av betydningen av å leve så lenge som mulig. Ja, og for dem betyr akkurat det mer enn selve livskvaliteten den tiden vi lever. De kan klare å få det til at selv om de som har levd et langt og ulykkelig liv, har vært heldige som har fått leve så lenge.

Jeg mener imidlertid, og vil si det på denne måten; Noen lykkelige minutter sammen med mennesker du setter pris på og verdsetter høyt, er mer verdifullt enn timelange foredrag av politikere, som forteller oss hvor elendig alt er, og hvor farlige andre politikere med andre synspunkter er.

Nei, det er ikke lett å leve livet hver dag på en slik måte at det ikke kunne vært bedre. At vi ikke kunne blitt enda mer fornøyd og gledet enda flere mennesker med vår tilstedeværelse. For hver eneste dag stilles vi overfor valg og prøvelser. Selv om vi er flinke mennesker, effektive, vellykkede og kalkulerende, så hjelper det jo lite dersom vi ikke har forstand på forskjellen på gode og dårlige formål. For å mestre dette, ta flest riktige valg i livet, så er det viktig å ha forstand på dette. Det er også viktig å kjenne seg selv godt, da

kan vi sette de målene i livet som er riktige. Både følelser og fornuft må være i balanse. Altfor mange kunnskapsrike og intelligente mennesker er fanget i en gledesløs jakt på penger eller makt.

Selv om vi kjenner forskjellen på gode og dårlige formål, og kanskje også vet hvordan vi skal oppføre og te oss etter det, og ta riktige avgjørelser, så hjelper det lite dersom vi ikke etterlever det. Det er ikke så mye som er mer galt enn å prate om godhet og nestekjærlighet, og så i neste omgang baksnakke, dømme og straffe andre. Vi har et forpliktende forhold til våre medmennesker.

Poeten Phil Bosmann skriver: Vi kan arbeide i timevis med å vaske bilen. Vi kan bruke all verdens tid på å velge riktige klær, men hvis vi bare lever på yttersiden, bare har interesse for vår fasade, makeup og vårt gode navn, da henger vår lykke i pendelen til ytre tilfeldigheter. Da er vi lykkelige i dag, og i morgen ulykkelige. I dag godlynt og i morgen motløs. Gå inn i deg selv og gjør noe med ditt interiør, med interiøret i ditt hjerte. Der lever de følelsene og lengslene som forvirrer deg helt eller gleder deg grenseløst. Sitat slutt.

FRA REDAKSJONEN

Frode Steen Gunstensen

Almanakken er imidlertid full av ting som skal gjøres. Tankene er fulle og kravene står i kø. Vi er trollbundet av samfunnet som verdsetter aktivitet og produktivitet. Samfunnet foretrekker verdslige og produktive resultater.

Selvfølgerlig mener jeg at vi skal leve lenge, men vi må samtidig passe på livskvaliteten. Det er det jeg mente med å skrive dette.

Lev Vel, mine venner!

Utgivelsesdatoer for Syndrom i 2008

Nr. 1 - utgivelse uke 10

Materiellfrist: 1. februar

Nr. 2 - utgivelse uke 25

Materiellfrist: 16. mai

Nr. 3 - utgivelse uke 39

Materiellfrist: 22. august

Nr. 4 - utgivelse uke 51

Materiellfrist: 14. november

Følger du med på A.L.Fs nettsider - www.alfnorge.no?

PRESSEMELDING

Arbeidsmiljøskaddes Landsforening fremmer forslag om omorganisering av den arbeidsmedisinske spesialisthelsetjenesten.

Den yrkesmedisinske spesialisthelsetjenesten er blitt et mangehodet troll med spesialister spredt utover hele landet. Det er vanskelig å se at det er foretatt noen samordning av denne tjenesten som kan gi brukerne trygghet for at det foreligger fastsatte normer og kjøreregler for hvordan dette skal utøves.

I et møte i dag mellom statsråd Bjarne Håkon Hanssen, Arbeids- og inkluderingsdepartementet, statssekretær Wegard Håkon Harsvik, Helse- og omsorgsdepartementet, og Arbeidsmiljøskaddes Landsforening ble det fra A.L.F fremmet følgende forslag:

Arbeidsmiljøskaddes Landsforening (A.L.F) foreslår overfor Helse- og omsorgsdepartementet at de arbeidsmedisinske spesialistavdelingene ved landets sykehus legges ned i sin nåværende form og at det i stedet opprettes et nasjonalt kompetansesenter for utredning av yrkessykdommer.

Det nedsettes et utvalg som får i oppdrag å utrede dette. A.L.F ser det formålstjenlig at foreningen blir representert i et slikt utvalg.

Et slikt kompetansesenter må fremstå som uhildet på lik linje med Trygderetten og må representere en tverrfaglig kompetanse innen utredning, diagnostisering, yrkeshygiene, skolering av helsepersonell og forebyggende rådgiving.

For å ivareta det lokale helsevesens behov for spesialistrådgiving er det meget viktig at et slikt kompetansesenter også gjøres tilgjengelig for primærhelsetjenesten og bedriftshelsetjenesten. Disse lever i dag nærmest i et ingenmannsland i forhold til slik kompetanse og rådgivning.

Dette vil på sikt spare samfunnet for store beløp, spesielt i forbindelse med såkalte "second opinion-undersøkelser", og det vil forhindre at den enkelte som blir rammet av slike sykdommer og skader og deres pårørende ikke føler seg som kasterballe i et stort og uoversiktlig system.

I dag fungerer systemet slik at det medfører store og unødvendige psykososiale lidelser.

Et annet vesentlig poeng i denne sammenheng er at det kun bør være sykdom og sykdomshistorie som utredes ved et slikt kompetansesenter, og at selve yrkeshistorikken flyttes tilbake til lokalmiljøet hvor veileder (gjærne fra A.L.F) i samarbeid med yrkeshygienikere og den som er skadet, utarbeider nødvendig yrkeshistorikk for den videre yrkesmedisinske utredning.

Vi opplever stadig helt håpløse yrkeshistoriske vurderinger tatt av personer uten tilstrekkelig kjennskap til arbeidsplasser, yrker og arbeidsmiljø.

I tillegg opplever vi i flere tilfeller at en slik utredning kan ta nærmere 10 år med de belastninger dette medfører for de syke/skadde og deres familier. Arbeidsmiljøskaddes Landsforening mener at en omorganisering av den eksisterende spesialisttjenesten innenfor yrkesmedisin vil være et skritt i riktig retning for å redusere de offentlige utgiftene.

Oslo 30. oktober 2007

**ARBEIDSMILJØSKADDES
LANDSFORENING**

Oddvar Petersen/s/

Nestleder

Media- og prosjektansvarlig

Utvalgt samarbeidspartner for A.L.F

ADVOKATFIRMA
Wangensteen, Wigemyr & Co DA

Firmaet er blant de største advokatfirmaer på Sørlandet. Våre 11 erfarne advokater yter bistand innenfor de fleste rettsområder:

Alminnelig forretningsjus * Fast eiendoms rettsforhold
Odelsrett * Bygge- og reguleringsaker * Bøbehandling
Erstatningsrett-personskade * Yrkesskader/-sykdommer
Forsikringsrett * Trygderett * Strafferett * Arbeidsrett
Skatte- og avgiftsrett * Familie, arv og skifte

Våre advokater:

* Reidar Wangensteen	* Johan F. Gjesdahl
* Helge Wigemyr	* Ivar Sveen
* Erik Eriksen	* Bjørgulv Rygnestad
* Yngve Andersen	* Anita Jarvoll Hekneby
* Kai Knudsen	* Erik Ottemo
* Sverre Ellenes	

Telefon 38 17 87 10 – Faks 38 02 04 58

Vestre Strandgt. 32, pb. 716, 4666 Kristiansand

ADVOKAT GRUPPEN
SAMARBEIDENDE ADVOKATER
TØNSBERG-SKIEN-ARENDAL-KRISTIANSAND-LISTA

Kjemisk og psykososialt arbeidsmiljø henger sammen

Medarbeidere som er utsatt for toksiske gasser og andre kjemiske risikofaktorer kan stå i fare for å oppleve både mobbing og trakassering. Sammenhengen mellom kjemisk helsefare og psykososiale forhold er kjent; mye tyder dog på at dette lett glemmes i det daglige. Det kreves mye av både medarbeidere og ledere for å være bevisst på slike sammenhenger samt forholde seg deretter.

Michael B. Lehfeldt, dipl.rer.pol
Avdelingsleder Yara Industrial
HMS Rådgiver

I siste Syndrom fra september 2007 kunne det leses om frokostseminaret som ble gjennomført hos STAMI med presentasjon av faktaboken om arbeidsmiljø og helse.

Ifølge artikkelen påpekte avdelingsdirektør Steinar Aanæss at det i den senere tid er blitt en internasjonal trend å rette mer fokus på organisatoriske og psyko-sosiale forhold.

Dessuten ble behovet for oppmerksomhet relatert til det kjemiske arbeidsmiljø understreket ved å fremheve betydningen av målinger.

Her er det to aspekter vi ønsker å utdype og i så måte fullt ut støtte opp under Steinar Aanæss og medforfatterne, overingeniør Geir Fladseth, overlege Tore Tynes og seniorrådgiver Cecilie Aagestad:

1) Sammenheng mellom kjemisk risiko og psykososiale forhold

Vårt (Yaras) daglige virke består blant annet i oppsøkende virksomhet av kommuner og bedrifter for å kartlegge forekomst av toksisk gass, først og fremst hydrogensulfid. Før måleutstyr utplasseres, drøftes gjerne situasjonen med

både ledere og medarbeidere for å oppnå en god forståelse av hvor skoen trykker samt å bli enige om de mest relevante målestedene. I disse samtalene kommer det til tider frem at også de psykososiale forholdene kan være belastet som en konsekvens av at virksomheten er utsatt for kjemiske risikofaktorer.

Det skal ikke generaliseres for mye her og det må presiseres at på **mange** (!) arbeidsplasser virker både den sosiale atmosfæren og humøret 'sunt'. Det kan allikevel ikke være overraskende at det på enkelte steder er rom for forbedring. Et viktig element kan være at både kolleger og ledere får en økt **forståelse** for at noen, gjerne eldre, medarbeidere faktisk kan være skadet av toksiske gasser og andre faktorer etter et langt arbeidsliv.

En slik forståelse vil skape mer **toleranse** når oppgaver eventuelt glemmes eller utføres ikke helt som de var tiltenkt. Mer forståelse er også en fordel når enkelte medarbeidere reagerer 'hissig og spontant'; slike reaksjoner er ikke nødvendigvis vondt ment men kan være en konsekvens av skaden medarbeideren kan ha pådratt seg.

Økt **forståelse og toleranse** vil dermed både være et bidrag til at arbeidsoppgaver kan planlegges

mer relevant og samtidig føre til en forbedring av den psykososiale situasjonen for alle involverte.

Risikoen for at vi alle "til en viss grad" kan være skadet av både miljøgifter, toksiske gasser, mulige parasitter i drikkevann, tidligere psykiske belastninger eller andre faktorer bør dessuten også tas med i evalueringen. En slik påstand eller **antakelse** vil nok kunne diskuteres; vårt anliggende består i **ikke** å ta det for gitt at en samtalepartner er hundre prosent frisk.

Det er en betydelig utfordring både å realisere og å forstå slike sammenhenger samt å forholde seg deretter. Økt forståelse vil dog kunne føre til både bedre dialog og redusert konfliktpotensiale. Det er dermed et viktig element for å forbedre det psykososiale miljøet (NB! gjelder ikke bare på jobben).

Dessuten kan det legges til at mer forskning vedrørende sammenhengen mellom kjemisk helsefare og det psykososiale arbeidsmiljø med fordel bør drøftes.

2) Betydningen av målinger

Ifølge artikkelen fra frokostseminaret understreker Steinar Aasness dessuten betydningen av målinger. Også her kan vi ikke annet enn å gi betydelig støtte til uttalelsen!

Det er vår erfaring – basert på flere hundre målinger av den toksiske gassen hydrogensulfid i Norge – at mennesker på nokså mange arbeidsplasser har vært utsatt for et kjemisk helserisiko uten å være

tilstrekkelig klar over det.

Vi påstår **ikke** at medarbeidere på alle disse arbeidsplassene er blitt syke eller skadet (selv om vi kjenner til flere tilfeller hvor nettopp dette har skjedd).

Hyppige målinger og kartlegginger som for øvrig kreves av Arbeidsmiljøloven har dog også en betydelig **forebyggende funksjon**: Først når den enkelte er klar over - og fått dokumentert - at det til tider forekommer toksisk gass på arbeidsplassen vil **han** (som oftest er det menn) forhåpentligvis forholde seg deretter.

Gjentakelse av målinger er dessuten viktig i denne sammenheng! Til en viss grad er det som ved bilkjøringen: Enkelte (mange?) sjåfører må **regelmessig** bli minnet om risikoen for å ta på sikkerhetsbelte eller legge vekk mobiltelefonen.

Slik er det nok også med informasjon rundt både kjemisk helsefare og psykososiale faktorer. Det er gjentatt informasjon som må til for å realisere et løft i ønsket retning.

-

Når Yara tilbyr både rådgivning, kartleggingstjenester og metoder for å hindre utvikling av giftige gasser ser vi dette dermed ikke bare som et viktig bidrag til å redusere risiko fra den rent kjemiske helsefaren men også for å bedre psykososiale forhold på utsatte arbeidsplasser. Det er bare å ta kontakt for en uforpliktende samtale. Vi gjentar og utdyper informasjonen gjerne.

- Nå kan ingen lenger si at jeg later som

Myndighetene har endelig slått fast at Jan Terje Biktjørn ble syk av jobben på Ekofisk.

Av Asle Hansen, Dagbladet
Onsdag 12.09.2007

Fredag vedtok trygdekontoret i Kvinesdal at Jan Terje Biktjørns plager etter kjemikaliepåvirkning i arbeidet skal godkjennes som yrkessykdom.

- Mange arbeidskolleger er uføre eller døde

Den tidligere turbinmekanikeren på Ekofiskfeltet i Nordsjøen håper hans personlige seier også vil få betydning for de rundt 130 tidligere kollegene som nå fremmer yrkesskadesak. Biktjørn er den eneste til nå som har vunnet fram overfor både forsikrings-selskapet og trygdemyndighetene.

- Nå kan ingen lenger si at jeg later som. Og vi er mange som har vært utsatt for det samme. Mange av mine arbeidskolleger er blitt uføre eller har dødd som følge av farlig kjemikalieeksponering, sier den giftskadde oljearbeideren til Dagbladet.no.

«Varig medisinsk invaliditet for hudsykdommen er satt til 15 prosent og for løsemiddelskaden til 15-20 prosent (...) Samlet varig medisinsk invaliditet for yrkessykdommene er derved satt til 30-32 prosent,» heter det i det ferske vedtaket fra NAV Kvinesdal trygd.

Årelang behandlingstid

Jan Terje Biktjørn synes det er uholdbart at han har måttet vente i årevis på det etterlengtede vedtaket. Men da det endelig kom på fredag, var det på selveste 51-årsdagen.

- I fjor vår uttalte trygdemyndighetene at saken skulle være ferdig behandlet innen bursdagen min. Men jeg ante ikke at det var bursdagen i år de mente, sier han lakonisk.

I tillegg til 83 505 kroner i menerstatning, betyr yrkessykdoms-statusen at Biktjørn er garantert å få dekket helseutgifter som er knyttet til skadene. Han slipper egenandel på legebesøk og medisiner.

- Det viktigste er likevel at Jan Terje har fått en aksept som er veldig viktig for ham, påpeker advokat Kjell Inge Ambjørndalen som representerer de syke arbeiderne fra Ekofisk.

Advokaten er ikke særlig tilfreds med at trygdekontoret har brukt år på å behandle saken.

- Dette er ikke ideelt i det hele tatt, og jeg har tatt det opp med departementet. Trygden må ha flere saksbehandlere og flere rådgivende leger, skal situasjonen bli holdbar, hevder Ambjørndalen.

Vi besøker familien Skjønsberg på Stange

Uten hjelp fra A.L.F hadde vi gitt opp

En allsidig yrkeskarriere hvor eksponering for kvartsstøv og helseskadelige stoffer var dagligdags, ødela til slutt helsa til 60-årige Hans Kristian Skjønsberg fra Stange. Her endte et aktivt yrkesliv og her startet kampen mot helsevesenet og NAV for få en riktig diagnose, men møtet med disse instansene har stort sett vært et sammenhengende mareritt.

Med god støtte fra kona Bente og veiledning fra Arbeidsmiljøskaddes Landsforening kunne Skjønsberg etter flere år med utredning endelig få aksept for at arbeidsmiljøet var årsak til hans lungesykdom.

**Tekst: Geir Werner og Oddvar Petersen
Foto: Oddvar Petersen og
Bente Skjønsberg**

Oddvar og Geir reiste på besøk til ekteparet Bente og Hans Kristian Skjønsberg fra Stange som har opplevd marerittet i forbindelse med det å bli rammet av yrkes sykdom og uførhet. A.L.F har gjennom flere år gitt ekteparet støtte og hjelp i deres kamp mot helsevesenet og NAV. For ikke lenge siden ble Hans Kristian tilkjent yrkesskadeerstatning for varig mèn og tap i fremtidig inntekt. Dette hadde ikke skjedd uten Bentes pågangsmot og evnen til ikke å gi opp. Kontakten med A.L.F har vært uvurderlig i denne saken sier Bente og legger til at uten A.L.F og Oddvar hadde de gitt opp for lenge siden.

Skjønsberg har i store deler av sitt arbeidsliv arbeidet i pukkverk på Tangen og Stange i Hedmark. Han har daglig pustet inn skadelig steinstøv som kom fra steinknusing i pukkverket hvor han har jobbet de siste 20 årene. Dette støvet inneholdt store mengder kvarts som trengte langt ned i lungene og som resulterte i kroniske lungeskader. Han har i dag, etter flere års kamp, fått godkjent KOLS som yrkessykdom som følge av eksponering av støvet i pukkverkene og annet støv i tidligere arbeidsforhold.

I pukkverkene arbeidet han i gamle maskiner uten noen form for beskyttelse og uten vinduer/ førerhytte. Maskinene gikk ofte i stykker og Skjønsberg var den eneste

Bente Skjønsberg

som kunne reparere maskinene på en rask, kostnadseffektiv og enkel måte. Under reparasjonene kom han ofte også i kontakt med hydraulikkoljer. Hydraulikkslanger og koblinger på maskinene røk rett som det var og man badet ofte i hydraulikkolje samt at man i tillegg ble eksponert for damp da maskinene ikke hadde noen form for førerhytte. Det var heller ingen muligheter for håndvask på arbeidsplassen, og det ble så som så med hygienen. Dette resulterte i at man måtte spise matpakken med oljesøl på hendene.

Etter hvert følte han økende problemer med helsa og oppsøkte fastlegen med mistanke om at det dårlige arbeidsmiljøet kunne være en årsak til hans helseplager. Tidligere hadde jo Hans Kristian, i mangel på en diagnose, vært henvist til daglig å spise en masse tabletter som ikke hadde den ef-

Pukkverk, en helsefarlig bedrift.

fekten som forventet. Fastlegen henviste til spesialistundersøkelse ved Sykehuset Innlandet for om mulig å finne svar på årsaken til hans økende helseplager.

Sjokkerende og nedverdigen- de møte med spesialisthelse- tjenesten

En av de opplevelsene vi skulle ha vært foruten i forbindelse med utredningen av Hans Kristian, sier Bente, er møte med Sykehuset Innlandet. Det er den mest sjokkerende opplevelsen vi har hatt i møte med helsevesenet. Jeg satt på venterommet sammen med andre ventende pasienter og kunne overhøre at fastlegen spurte om steinknusing foregikk innendørs, slik at man kunne rette mistanken dit hen. Da Hans Kristian forklarer hvordan og hvor dette arbeidet foregår, avslår legen videre undersøkelser fordi han har i all hovedsak deltatt i et arbeid som foregikk utendørs og da var det ikke noe grunnlag for å mistenke at arbeidet har medført noen fare for eksponering av noen grad. Legen gjorde det klart at ”det ikke er noe feil med deg” og ”trygd kan du bare glemme”. Samtalene var til tider så høylydte at til tross for at døren til legekontoret var lukket igjen, kunne andre ventende pasienter overhøre legens samtale.

Vi gir oss ikke

Familien slo seg ikke til ro med dette og de tar kontakt med ny lege som fjerner alle pillene og starter med en ny utredning for yrkesskade. Gjennom en annen fastlege ble de henvist til Arbeidsmedisinsk avd. på Ullevål Universitetssyke-

Hans Kristian og Bente fordyper seg i dokumentbunken som etter hvert har vokst ganske mye.

hus (MYMUS). Under samtalen med helsepersonell ved MYMUS, ble de tipset om Arbeidsmiljøskaddes Landsforening. Bente Skjønberg tok kontakt og etter det har A.L.F vært behjelpelig med råd og veiledning både i utrednings- og rettighetsspørsmål, samt i deres kontakt med NAV, som ikke alltid har vært like lett. Trygdekontoret har i tillegg til å ha opptrådt klandreverdig også bedrevet bevisst feilinformasjon til ekteparet, noe som er brudd på forvaltningsloven om offentlig informasjonsplikt.

Rastløs amcar-entusiast

Hans Kristian går litt ut og inn mellom garasjen og kjøkkenet. Tross sin dårlige helse har han tatt opp igjen hobbyen sin med gamle amerikanske biler. Han har alltid vært motorinteressert og mekking i garasjen er fremdeles en stor interesse.

Han har ikke mindre enn tre stykker og har begynt arbeidet med å lage husrom til ”glisene”. Det er

viktig å ha noe å pusle med når man ikke kan delta i arbeidslivet lenger. Etter å ha beskuet en Camaro på ”stallen” og bilder av en Chevrolet Bel Air, er vi overbevist om at dette er en hobby som Hans Kristian mestrer utmerket.

Bente forteller videre om den urettferdige og nedlatende behandlingen de har fått av helsevesenet. Hun forteller om sinte leger, dårlig behandling og nedlatende holdninger hos blant annet Sykehuset Innlandet. De gav nesten opp på grunn av helsevesenet med stadig kjeft fra legene og hadde det ikke vært for en pågående kone og kontakten med A.L.F ville man sannsynligvis ikke nådd frem.

Hun forteller videre at de tok tidlig kontakt med LO for å få hjelp, men de kunne ikke hjelpe til med noe annet enn fri advokat.

Bør utredes videre

Etter hvert som intervjuet skrider frem kommer det mer og mer frem at Hans Kristian også har symptomer på sykdom som kan være forårsaket av oljeeksponeringer han har vært utsatt for. Han har badet i hydraulikkoljer og arbeidet ut dagen med tilsølt arbeidstøy.

Skulder-/leddplager i venstre skulder mente legen var slitasje, men mange som har vært eksponert for hydraulikkoljer mv. forteller om slike plager og da spesielt i venstre skulder. I tillegg sliter han med sår på bena som kommer og går, leddproblemer og nedsatt sensibilitet flere steder på huden. Han forteller også at han sliter med øyeproblemer og dette kommer sannsynligvis av steinstøvet.

A.L.F anbefalte at man også utreder disse symptomene som kan ha relasjon til oljeeksponeringen. Hans Kristian er nå tilkjent en erstatning fra forsikringsselskapet på litt over en million kroner som kompensasjon for varig men og tap i fremtidig inntekt.

Samarbeidende jurist

Advokat Kjell Inge Ambjørndalen, som er en av A.L.Fs samarbeidende jurister og leder av

Hans Kristian klar til å ta fatt med gravemaskinen. Nå blir det bare på hobbybasis.

A.L.Fs fagråd, bisto Skjønsberg i oppfølgingen av erstatningssaken. Han er svært tilfreds med at den, etter mange års saksbehandling og mistro fra ulike instanser, nå er avsluttet, og da med et godt resultat.

- I tillegg til den økonomiske kompensasjonen opplever Skjønsberg endelig å ha blitt trodd, noe som svært ofte er vel så viktig for de skadelidte som den faktiske utbetalingen av penger, sier Ambjørndalen.

Hans Kristian tar seg en tur ut igjen for å starte en gjenstridig dieselmotor til en hoppetusse som

sletter ut pukken som skal danne grunnlaget for garasjen for de tre ”amerikanerne” som for tiden står parkert på flere steder. Til slutt får han start på motoren og arbeidet kan begynne. Kanskje dette også er starten på et nytt og bedre liv og en meningsfylt hverdag?

Hoderystende virkelighet

Forholdet til NAV/Trygdekontoret er ganske tynnslitt sier Bente. Det virker som om mange av saksbehandlerne er direkte arbeidssky og ikke ønsker og være til tjeneste for folket. Vi skulle anke et NAV-vedtak og ønsket hjelp derfra, men møter en saksbehandler som uttaler litt uinteressert; ”Hvorfor i all verden skal man klage”?

Da begynner man og tenke på at dette er nok en person som ikke ønsker mer arbeid. Det er ikke rart at mange med yrkesbetingete helseplager faller mellom to stoler og i svært mange, ja alt for mange tilfeller ikke får den rettsikkerheten de har krav på. Dette er alvorlige brudd på lovverket.

Oddvar gir Hans Kristian gode råd om en eventuell videre utredning.

Ros og ris

Ullevål sykehus avd. MYMUS har vi bare godt å si om. Ikke minst møtet med lege Kirsten Andersen. Vi følte at vi ble lyttet til og forstått. Tenk om det var slik alle steder og alle var seg bevisst på den legegjerningen de har valgt å utføre. Sykehuset Innlandet derimot har vi bare negative kommentarer om og håper at vi slipper å dra dit flere ganger. De har ikke skjønt hva legetikk dreier seg om. De har i hvert fall en god del å lære om holdninger til andre mennesker som ”ligger” nede.

Familien Skjønbergs historie er ikke unik når det gjelder møte med helsevesenet eller trygdemyndigheter, spesielt i forbindelse med yrkesskadesaker. Vi skal ikke stikke under en stol at det er mange slike vonde historier. Dette er opplevelser som, i tillegg til sykdommen, gjør det svært vanskelig for de som opplever store problemer med å mestre en endret livssituasjon. Heldigvis finnes det mange ”solskinshistorier” også, men de vonde er de man husker lengst.

Hei, her er jeg igjen for å minne deg på at du må huske å ta en pause når du leser Syndrom, og tenke etter om du kanskje har en kommentar til noe av det du har lest. Se i bladet hvordan du kommer i kontakt med redaksjonen.

Avdempet ulykkesbegrep ved yrkesskader

Av Hasse Benberg
Advokat i Advokatfirmaet Nidaros DA

Ulykke i forsikrings- og trygdesammenheng defineres som skade forårsaket av en plutselig ytre uforutsett hendelse. Denne definisjonen utelater for eksempel skader som følge av tunge løft eller vridningsskader, hvor kun egen kroppsvekt er påkjenningen. Dette utgangspunktet har ofte vært tolket absolutt av både trygdekontor og forsikringsselskap, med det resultat at alle skader som ikke kan vise til en ytre plutselig hendelse har blitt avvist.

Den absolutte tolkningen er imidlertid for streng. I folketrygdloven § 13-3, 2. ledd, 2. punktum er det tatt inn en bestemmelse som demper ulykkesbegrepet. Her heter det at en arbeidsulykke også kan være

”en tidsbegrenset ytre hending som medfører en påkjenning eller belastning som er usedvanlig i forhold til det som er normalt i vedkommende arbeid.”

Her er det intet krav om plutselig ytre uforutsett hendelse. Grunnen til at loven snakker om tidsbegrenset hending, er for å avgrense mot rene slitasjeskader, som klart faller utenfor yrkesskadebegrepet.

I praksis betyr det avdempede ulykkesbegrepet at skader som følge av uheldige arbeidsstillinger er yrkesskader i lovens forstand. Ulykkesmomentet vil her være at skadelidte ikke var forberedt på eller ikke kunne unngå den usedvanlige påkjenningen. Et godt eksempel vil være løft av urolige eller hjelpeløse pasienter i omsorgsyrker. Men også ved løft av gjenstander, som er utilgjengelige og derfor påkrever en vanskelig arbeidsstilling for å bli løftet opp, vil en påfølgende skade kunne være en yrkesskade.

Ved arbeidsoperasjoner som foregår under spesielt vanskelige eller risikofylte forhold, vil selv små avvik fra normal arbeidsrutine kunne medføre skade. Her er de typiske løfteskadene gode eksempler. Andre eksempler er vridningsskader oppstått hvis man plutselig må unngå farer eller forandre arbeidsstillinger. Det er utvilsomt at dette også er yrkesskader etter det avdempede arbeidsulykkesbegrepet.

Kort oppsummert betyr det avdempede arbeidsulykkesbegrepet at arbeidstagere som blir skadet på grunn av vanskelige arbeidsstillinger eller av andre grunner blir utsatt for ekstraordinær belastning eller påkjenning, må få dette godkjent som yrkesskade selv om det ikke har vært noen ytre hending inn i bildet.

Som nevnt innledningsvis, har både trygdeetaten og forsikringsselskapene tolket yrkesskadebegrepet for strengt. Det er derfor gode grunner til å få overprøvd avslag med den begrunnelsen at skaden ikke har vært forårsaket av plutselige ytre uforutsette hendelser.

- Helsepolitiske utfordringer

Norges Handikapforbund inviterte til dagskonferanse som ble avholdt torsdag 15. november ved Quality Airport Hotel Gardermoen hvor helsepolitiske utfordringer og strategier i regi av Norges Handikapforbund og landsforeningene ble diskutert.

Her er alle deltagere unntatt Jorunn Lilleng som dessverre reiste før bildet ble tatt. De andre er: Marit Wirak HBF, Ståle Ludvigsen HBF, Leif Arild Fjellheim LARS, Elisabeth Berge LARS, Geir Werner A.L.F, Frode Steen Gunstensen A.L.F, Torstein Møller LFA, Karin Bekkemellem LFA, Tone Irene Sørum LKB, Line Losnegård LKB, Kari Bråthen NAPSA, Geir Eriksen NAPSA, Turid Monsen LFN, Jonny Staushold LFN, Arne Randulf Larsen, Jostein Vist, Oddvar Pettersen og Arne Lein. De fire siste fra arbeidsgruppa. Ellen Trondsen var sekretær.

Tekst: Leif Arild Fjellheim

Noe om bakgrunnen

Nestleder i Norges Handikapforbund Arne Lein var en glimrende møteleder og startet med et innlegg hvor han informerte noe om historien og bakgrunnen for dagskonferansen.

- På landsmøtet til Norges Handikapforbund (NHF) i 2005, ble det vedtatt oversendt et forslag fra Arbeidsmiljøskaddes Landsforening til det nye sentralstyret om å utarbeide en helsepolitisk strategi. Sentralstyret nedsatte så en arbeidsgruppe som sendte sin rapport på høring til hele organisasjonen. Arbeidsgruppen la på bakgrunn av disse innspillene fram sin endelige rapport til sentralstyret. Lederkonferansen drøf-

tet spørsmålet om helsepolitiske engasjement i NHF høsten 2006. Fra lederkonferansen ble det gitt anbefaling om å gå videre med en slik strategi. På bakgrunn av dette ble det nedsatt en ny arbeidsgruppe våren 2007, bestående av tillitsvalgte fra 4 landsforeninger med Arne Lein fra sentralstyret som leder. Arbeidsgruppen har fått følgende mandat av sentralstyret:

-Sentralstyret nedsetter en arbeidsgruppe bestående av tillitsvalgte (uten administrativ sekretær) for å foreta en nærmere definering av oppgaver og mandat for et helsepolitisk strategiutvalg. Arbeidsgruppen bør søke å forankre sitt arbeid hos alle landsforeninger og regioner. Arbeidsgruppen gis ingen tidsfrist, men bes om

å melde tilbake sine vurderinger og innstilling til sentralstyret så snart som mulig.

For å kunne gi sentralstyret sine vurderinger er det viktig for arbeidsgruppen at en får drøftet nærmere med landsforeningene oppgaver og mandat for et helsepolitisk strategiutvalg. Sentrale spørsmål vil være slik som hva er landsforeningenes engasjement innenfor helsepolitikk i dag, og hvorledes bør organisasjonen best mulig sammen med landsforeningene arbeide med dette temaet.

Dagskonferansen

Torsdag 15. november ble det avholdt dagskonferanse om helsepolitiske utfordringer og strategier. Til stede på møtet var 18 personer, og mange av landsforeningene var representert. I møtet var det viktig for arbeidsgruppen, som var tilstede, å høre med landsforeningene hvilke utfordringer og tanker de hadde for samarbeid med hele NHF i forbindelse med helsepolitikken. Arbeidsmøtet ble organisert gjennom gruppearbeid og samlinger i plenum.

Aktuelle problemstillinger som gruppene drøftet var;

1. Hvilke helsepolitiske tema arbeides det med i dag i din landsforening?
2. Er det noe samarbeid mellom landsforeningen regionalt/sentralt og NHFs region/sentralkontor om disse temaene? Eventuelt på hvilken måte.
3. I hvilken grad deltar landsforeningsmedlemmer i arbeid i regi av regionskontorene innen helsepolitiske arenaer.

4. Hvilke helsepolitiske utfordringer står din landsforening overfor i dag, og hvordan arbeider dere med disse utfordringene.
5. I hvilken grad og på hvilken måte mener du landsforeningen får bistand i dette arbeidet fra organisasjonen (NHF) regionalt eller sentralt?

Under gruppearbeidene ble disse spørsmålene samt andre problemstillinger og innspill diskutert, hvorpå de gruppevis ble presentert i tur og orden i plenum. Det var ikke overraskende at mange av de sammensatte landsforeningsgruppene hadde sammenfallende innspill på disse spørsmålene.

På det første diskusjonsspørsmålet kan en kort oppsummere med at to punkt spesielt tegnet seg som viktige for landsforeningene til stede under møtet. Dette var helsepolitiske arbeider for bedre rehabilitering/habilitering generelt, samt arbeidet for mer midler til medisinsk forskning. Det syntes å være et consensus for disse to emnene for innspill til NHFs sentralstyre til å gå videre

Konsentrerte. Fra venstre: Frode Steen Gunstensen, Sylvi Gunstensen og Jostein Vist.

med oppfølgings- og strategidiskusjoner. Selvfølgelig er rehabilitering/habilitering og medisinsk forskning vide emner, men for strategier for de "lange linjers" arbeider kunne det kort oppsummeres ved disse to emner. Det kan også sies at Handikappede Barns Forelderforening (HBF) påpekte at for eksempel omsorgslønn var et viktig helsepolitisk tema. Noe Landsforeningen for Ryggmargsskadde også kan stille seg bak.

For punkt to vedrørende samarbeid mellom landsforeningene og NHF regionalt/sentralt ble nok svaret at samarbeidet var lite eller kanskje faktisk fraværende. Dette i seg selv var heller ingen overraskelse i og med at over-

ordnede helsepolitiske strategier ikke er etablert som sådan. Noe som for øvrig og forhåpentligvis dette møtet vil kunne være med på å forandre i tiden som kommer. Initiativet for etablering av arbeidsgruppen og dette møtet var dermed høyst velkommen.

Når det gjelder spørsmål tre er for så vidt svaret gitt ovenfor, allikevel; om en ser for seg de "lange linjers" helsepolitiske strategiarbeider vil disse overordnet kanskje mer bli fokusert på de lovgivende og bevilgende myndigheter, derav vil nok på generelt grunnlag regionskontorene spille en mindre rolle i forhold til NHF sentralt.

Diskusjoner rundt punkt fire varierte noe i forhold til arbeidet som blir nedlagt i landsforeningene (som var til stede), men flere av foreningene syntes å arbeide/ville arbeide for emnene slik som rehabilitering/habilitering og medisinsk forskning.

Faktisk var det også slik som uttalt at for eksempel Arbeidsmiljøskaddes Landsforening (A.L.F) og Landsforeningen for Nakkeslengskadde (LFN) sliter med diagnoseutarbeidelse og for

Geir Werner (t.h.) er den fødte sekretær. Her sammen med Oddvar Petersen.

Karin Bekkemellem, Jorunn Lilleng og Leif-Arild Fjellheim.

så vidt aksept. Her vil som påpekt mer forskning for forståelse kunne hjelpe til for en diagnose, og som vi vet, en diagnose er avgjørende i forhold til oppfølging fra helsevesenet og i enkelte saker vedrørende forsikringsordninger.

Når det gjelder Landsforeningen for Ryggmargsskadde (LARS) så er to helsepolitiske temaer meget viktige; så bra rehabilitering som mulig samt mer midler til medisinsk forskning. LARS har et utmerket og godt forhold til Spinalenhetene, disse arbeider vi med både fra hovedstyrets side og også via våre lokallag geografisk knyttet opp mot disse. LARS er også involvert i medisinsk forskningssamarbeider. Vi arbeider med forskermiljøer for å skaffe midler til for eksempel spinalenhetene som utfører forskning som kan gagne ryggmargsskadde i forskjellige situasjoner og sammensetninger samt at vi også er involvert i basal (grunnforskning) ryggmargsskadeforskning ved Universitetet i Oslo (UiO). I tillegg har vi kontakter med andre forskningsmiljøer i Norge. LARS hovedstyret har også kanaler inn mot de sentralpolitiske miljøer som ønsker å fremme mer forskning som kan gagne ryggmargsskader. En kan påpeke her at medisinsk forskningsfremmende arbeider innbefatter alt fra basalforskning for å forstå sentralnervesystemet, for derav bedre å kunne hjelpe ryggmargsskadde.

Alt fra forskning som går på nye kirurgiske intervensjoner samt nye medikamenter for å hjelpe til i akutfasen hvor målet er å minimalisere den opprinnelige skaden så mye som overhode mulig for derav å kunne bevare et eller to funksjonsnivå i forhold til dagens medisin. Mer og bedre forskning vil også hjelpe til med nye metoder for smertelindring slik som forståelsen av nevropatisk smerte, urinvegsinfeksjoner, spasmeforståelse, og også ved forståelsen av sentralnervesystemet. Dette kan bedre gi pekepinner på hva som er den beste rehabiliteringsstrategi. Alt henger sammen og forskning er som kjent opphavet til ny teknikk og intervensjoner.

Problemstilling fem, vedrørende bistand fra NHF; svaret her synes nok å være lignende det samme som referert i punkt to. I og med at helsepolitiske langsiktige strategier ikke er etablert, blir samarbeider fraværende eller i det beste sporadiske.

Veien videre

Det synes klart at flere av landsorganisasjonene er involvert helsepolitisk, på sin spesifikke måte innen helsepolitikken. Mye av dette arbeidet synes for tiden å gå direkte mellom den enkelte landsforening og de helsepolitiske og de medisinske forskningsmiljøer. Dette er veldig bra i seg selv, og slik skal og bør det være. - Det vil nok bli problematisk feil og direkte umulig om NHF sentralt skal etablere seg videre for å spesialisere seg på diagnoseproblematikk i så måte, dette er heller ikke nødvendig og i tilfelle ville det kunne bli en dobbeltarbeidende overordnet "skygge"-situasjon, som derav er uønskelig.

Veien videre vil nok for de "lange linjers" helsepolitiske engasjement bli at landsforeningene i seg selv må ta de initierende initiativ, ved etablering av egne strategier og målsetninger. NHF regionalt, i forhold til de overordnede langsiktige helsepolitiske utfordringer, bør kunne hjelpe til i forhold til diskusjoner samt på lokalt plan hvor engasjement, helsepolitiske detaljer og påvirkning kan bli diskutert. NHF sentralt bør kunne stå for å fronte de overordnede helsepolitiske spørsmål som et av hovedsatsningsfeltene i tiden som kommer. Med dette menes at NHF kanskje kunne ha bygget opp de to emner diskutert her som "merke-

Kari Bråthen, Per Ragnar Sollie og Arne Randulf Larsen.

vare" felt. NHF er en utmerket organisasjon, -for eksempel, om en hører ordet universell utforming eller antidiskriminering forbindes dette ofte og automatisk med NHF. Dette er bra, og her har og gjør NHF en fantastisk, viktig og god jobb. Det er meget viktig at NHF har funnet dette felles multiplum fra lang tid tilbake i forhold til landsorganisasjonene, universell utforming og antidiskriminering. Dette er viktige evigvarende saker, men ofte slik at landsforeningene i seg selv nødvendigvis ikke kan arbeide intenst med disse sakene hele tiden gitt forskjellige ståsted selv om en støtter disse sakene helt og fullt ut. Det synes som at de forskjellige landsforeningene fokuserer på diagnosespørsmål i forhold til spesifikke landsforeninger mer som strategi, som en også skal og bør i henhold til regelverket til NHF. En skal også huske på at landsforeningene ikke har noen ansatte, men mer er basert på frivillig initiativ for å hjelpe i forhold til diagnosegrupper en hører til. Allikevel, og nødvendig, om NHF sentralt etablerer overordnede strategier for rehabilitering/habilitering og medisinsk forskning opp som et tredje hovedsatsningsområde parallelt med universell utforming og antidiskrimineringslov. Dette vil kunne utfylle og komplimentere det manglende element, for derav å gjøre NHF til en helhet som skaper entusiasme i alle ledd.

Dagskonferansen var en begivenhet, mange og meget gode synspunkter ble diskutert. Det var en positiv attityde på møtet bør en kunne si og turen til Gardermoen var ubetalelig. Stor takk til NHF for organiseringen og utspillet.

Leserbrev

Seminar/arbeidsmøte om Helsepolitikk i NHF

1: Jeg var imponert over hvor viktig landsforeningene hadde vurdert denne dagskonferansen, sentrale tillitsvalgte var utsendt. Det tyder på at tidligere utfordringer om helsepolitikk/samarbeid ikke var oppfattet skikkelig.

2: Hver landsorganisasjon hadde saker de arbeidet med, og som de var opptatt av å få hjelp til. En følelse av utilstrekkelighet i møte med det politiske og byråkratiske system både regionalt og sentralt var tydelig, og det lå under en tydelig smerte og en frustrasjon over at det ikke var hjelp å få. Noen hadde opplevd det verste som kan skje, at man får løfte om støtte og medvirkning uten at det følges opp. En organisasjon var tydelig så lite tilfreds med samspillet med NHF sentralt at de var i ferd med å gå lei. Et viktig signal. Samtidig var det klart at ønsket var en ny kurs sammen, ikke utmeldelse av NHF.

3: Det var overhodet ikke ønske om at NHF sentralt skulle overta de helsepolitiske sakene. Det var ønske om et nærmere samarbeid hvor hensikten var å få fokus på de viktige sakene. NHF samlet har da en vesentlig større mulighet til å nå gjennom, var fellesfølelsen, slik jeg oppfattet deltakerne.

4: Den positive responsen på invitasjonen til denne dagen viser en sterk tilhørighet, men også en frustrasjon over manglende samspill. En følelse av oppgitthet og delvis sinne over det som gjelder følelsen av ikke å bli tatt på alvor av NHF sentralt, er et viktig signal til ettertanke. Samtidig er det en klar melding om at vi ønsker å kjempe sammen. Det som nå er viktig er at disse viktige signalene blir tatt imot som positive og konstruktive innspill. Dernest at det gjøres noe konkret for å endre på forholdene. Det var klar oppfatning fra flere at antallet medlemmer fra landsorganisasjonen til NHF ville øke med en tydelig snuoperasjon for å imøtekomme det klare behov som kom frem under konferansen.

5: NHF bør så raskt som mulig finne ut hvordan dette kan skje. Et minimum av ny personalressurs må til, men kanskje det viktigste er tydelige signaler fra ledelsen om at dette er registret, og at NHF ønsker å ta konkrete grep for å imøtekomme behovene. Samtidig ville det ikke være dumt at NHF ga uttrykk for beklagelse over den arroganse enkelte hadde opplevd. Følelser skal tas alvorlig.

Mvh Jostein Vist

Notat vedrørende gjestearbeidere i Norge

Gjestearbeidere og konsekvenser av tidligere yrkeseksponeringer for helseskadelige stoffer/kjemikalier i hjemlandet kan føre til fremtidige store kostnader for norsk næringsliv og trygdemyndigheter.

Norge har i dag et anselig antall gjestearbeidere innen mange yrkesgrupper der det er stor fare for at disse, gjennom sitt tidligere arbeid i hjemlandet, har vært utsatt for store eksponeringer for helseskadelige produkter. Dette kan videreutvikle seg til alvorlige, kroniske helseproblemer etter en relativ kort yrkeskarriere i Norge.

Når man vet at disse arbeidernes helse er et anliggende for norske arbeidsgivere og myndigheter så lenge gjestearbeiderne er her, vil de også kunne pålegges økonomisk ansvar i ettertid for skader arbeiderne har pådratt seg under sitt virke i Norge.

Som A.L.F ser det, og er engstelig for, kan dette være en tikkende bombe. A.L.F har gjennom mange tilbakemeldinger blitt gjort kjent med at det daglig foretas arbeidsoppgaver som er sterkt kritikkverdige med hensyn til helse, miljø og sikkerhet og vil med stor sannsynlighet føre til kroniske helseplager etter langt kortere eksponeringstid enn hva som er helsevesenets generelle oppfatning. En yrkesmedisinsk utredning vil også bli vanskelig med hensyn til kartlegging av tidligere eksponeringsforhold. Dette

vil også føre til at rettsikkerheten til disse arbeiderne ikke kan ivaretas godt nok. A.L.F har funnet det nødvendig og ta dette opp med ansvarlige myndigheter.

Selvsagt må det heller aldri bli slik at vi godtar at andre utsettes for noe vi ikke vil bli utsatt for selv. Siden det viktigste alltid må være å forebygge sykdom/skader, må informasjonsarbeidet styrkes også overfor disse gruppene.

Vi ønsker også en sterkere fokus på råd og veiledningsarbeidet vis å vis de aktørene som formidler utenlandsk arbeidskraft. Arbeids-

miljøskaddes Landsforenings hovedstyre mener at A.L.Fs kompetanse vil være nyttig i dette arbeidet og håper at ansvarlige myndigheter legger vekt på dette.

Oslo 2.november 2007

ARBEIDSMILJØSKADDES
LANDSFORENING

Oddvar Petersen
Nestleder
Media og prosjektansvarlig

Har jeg krav på **erstatning?**

Utvalgt samarbeidspartner for A.L.F

- personskade
- trafikkskade
- yrkesskade
- pasientskade
- forsikringsrett
- bolig- og eiendomsrett
- arbeidsrett
- barnerett/-vern
- arve- og familierett
- almennelig praksis

Trenger du hjelp i den forbindelse, ta kontakt med vårt kontor for en uforpliktende samtale!

I de fleste tilfeller vil du ha krav på full eller delvis dekning av advokatutgifter fra forsikringsselskap eller andre rettshjelpsordninger.

55 90 85 80
Faks 55 90 85 81

E-post: post@drageset-preto.no
www.drageset-preto.no
Kroepeliengården
Strandgaten 18, 5013 Bergen

Advokatene
Eva Drageset & Siren Preto ANS
Medlemmer av Den Norske Advokatforening

Medlemmer av Den Norske Advokatforening

Veiledning og utredning

Av
Jan Bjørn Isaachsen

Jeg har en rekke ganger snakket og skrevet om veiledningsarbeid og hva som bør prioriteres når det gjelder videre kursing av våre veiledere.

Veiledning er jo altomfattende og skal favne alt fra personlige problemer til utredning og møter med offentlige myndigheter, følgetjeneste til yrkesmedisinske utredninger og helsetjenester.

For våre veiledere er det derfor viktig å ha både gode menneskekunnskaper, og viten om regelverket, og de muligheter og utfordringer dette innebærer.

Et punkt som er svært viktig er å etablere et godt og formelt korrekt forhold til trygdemyndighetene, både lokalt og på fylkesbasis.

NAV Trygd sitter på avgjørelsesmyndighet som kan være livsviktig for den enkelte, og det kan være av stor betydning for oss som forening at vi i felleskap kan se på hva som er gjeldende praksis - fordi denne kan variere tolkningsmessig fra distrikt til distrikt.

Fylkestrygdekontorene har som regel en egen avdeling for yrkessykdom/skade og det kan være greit å etablere et tilsvarende forhold til disse, de sitter på en normalt mye større kompetanse på eventuelle problemer, enn saksbehandlere som bare sporadisk er innom de problemer som oppstår

ved kjemisk/organisk yrkessykdom/skade, og kan lett ta feil eller vurdere ut fra feil kriterier.

Som et eksempel på dette kan det være at enkelte har så lang utrednings- og saksbehandlingstid at de rett og slett står i fare for å miste retten til utbetalinger fra trygdeetaten, jeg har erfaring for at det i slike tilfeller er mulig å få gjennomslag for å søke midlertidig uføretrygd slik at ikke økonomien knekker den som er syk i tillegg.

Regelverket kan åpne for at langvarige saksbehandlinger kan medføre henvisning til sosialtrygd, og dette er i så fall katastrofalt og knusende for et menneske som allerede har mer enn nok med å klare seg fra dag til dag.

En av mine største kjepphester er yrkeshistorikken. Er denne feil - har man faktisk ingen sak, og det er ikke betryggende at denne utformes i samarbeid med yrkesmedisinere ved en utredningsinstitusjon.

Vi kommer til å ”terpe” yrkeshistorikk fremover, og det er så mange eksempler på en total neglisjering av viktige år med påvirkning fra ikke kompetente medisinere, at dette må tas på alvor.

Yrkeshistorikken skal man bruke god tid på. Veilederne har en stor utfordring sammen med den skadde å bygge opp en riktig historikk med de påvirkninger som har vært til stede. Ikke minst i hvilke lokaliteter og rutiner som har vært brukt i denne sammenheng.

Jeg kan gi et eksempel på dette

– styrén er et mye brukt løsemiddel, spesielt i plastindustrien og 3 milliliter (ca. en teskje) styrén sølt på hud gir samme dose som å puste 8 timer i luft med en forurensing av styren på 50 ppm. Administrativ norm er 25 ppm og det vil si at disse dråpene på hud gir det dobbelte av lovlig norm for en dag.

Mitt spørsmål er da: Hvor mange har tatt med i sin yrkeshistorikk at de mange ganger daglig har vasket hendene og mer til, med white spirit, aceton, tri, styrén etc. for å spise frokost, middag og lunsj, for å ta en røyk, for å delta i annet arbeid som krever renere hender etc. og hvilken vurdering av hudopptak i denne sammenheng er gjort ved arbeidsmedisinske avdelinger?

Vask av kjeledresser i white spirit, bøtter og fat som står i alle rom – åpne – for vask av vanlige deler og kroppsdelar, har for mange vært en naturlig del av arbeidsdagen, men ble det med i yrkeshistorikken? Jeg tror ikke det.

Dette må vi jobbe mye mer med - å bli flinkere i vårt veiledningsarbeid – også når det gjelder yrkeshistorikk, og vi må påvirke yrkesmedisinske eksperter til å lytte til oss i denne sammenheng. Det er selvsagt at en yrkesmedisiner har en lang utdannelse på sitt fagfelt, men vi har ofte en lengre utdannelse på våre fagfelt – nemlig det arbeidsstedet som medførte skadene.

Dette må vi få gjennomslag for og samarbeid om. Vår ekspertise er gull verdt om den brukes riktig og blir hørt!

Hovedstyret informerer

Av Geir Werner

Sommeren er for lengst over og vinteren er i anmarsj, hovedstyret i A.L.F har for lengst våknet av sommerdvalen og arbeidet er i full gang. Etter ferien har det vært et hovedstyremøte hvor det ble behandlet en rekke aktuelle saker.

Hovedkontorets situasjon

Oddvar orienterte om situasjonen på hovedkontoret, og at det nok dessverre blir litt mindre arbeid grunnet Oddvar sin helsetilstand. ALF Oslos leder Geir Werner skal forsøke å avlaste Oddvar fra kontoret til ALF Oslo.

Dialog med stortinget og regjeringen

A.L.F har den siste tiden hatt dialog med representanter fra Venstre i stortinget om en interpellasjon og et Dokument 8-forslag som ble fremlagt stortinget om et uavhengig team/gruppe som behandler saker om yrkessyke. Denne gruppen eller fagmiljøet skal være i stedet for yrkesmedi-

sinske avdelinger på sykehusene som A.L.F i flere år har kritisert, grunnet deres dårlige kompetanse om yrkessykdommer. Dokumenter, utarbeidet av Lars Kristian, om samme tema ble også overlevert statsrådene Bjarne Håkon Hanssen og Sylvia Brustad i et eget møte med statsrådene.

Prosjektet A.L.F Arrangement

Dette prosjektet har fått en trang start, men vi gir ikke opp av den grunn. Hele konseptet er i bunn og grunn et folkeopplysningsprosjekt som har til hensikt å skape mindre skader i arbeidslivet. Arrangementene skal vare en uke, med utsendelse av program og informasjon til alle fylkets innbyggere i forkant. Prosjektet gjennomføres i et fylke om gangen og i arrangementsuken skal det være forskjellige foredrag og informasjonsmøter til forskjellige grupper i samfunnet, alt fra skoleelever til helsepersonell, arbeidstakere, arbeidsgivere osv. Alle samfunnslag skal vite om HMS gjennom A.L.F.

Reorganisering, styrking av lokallag

Det gjennomføres i disse dager en rundreise til forskjellige lokallag for å opprette kontaktpersoner eller interimsstyrer, eller bare for å skape ytterligere aktivitet. Vi har tidligere fått en hyggelig kontaktperson i Rogaland, Bjarne Kapstad og to kontaktpersoner i Mo i Rana, Karl Grønningsæter og Haldor Solhaug. Vi skal besøke Fredrikstad den 20.11., Spania i begynnelsen av desember og Alta den 15.1. De som har vært på reise er Geir Werner, Svein Bedin, Per Aursand og Pål Bodin.

Våren 2008 er flere av hovedstyrets medlemmer klare for ytterligere besøk rundt omkring hvis man blir invitert på medlemsmøter eller åpne møter.

Muritunet, behandlingssted i Møre og Romsdal

Tidligere orienteringer om Muritunet har tatt stilling til at Muritunet skulle brukes til et sted hvor man kunne få utredninger i løpet av et par uker mens man

Utvalgt samarbeidspartner for A.L.F

ADVOKATFIRMAET

JUDICIUM DA

LEON LARSEN • NILS E. TANGEDAL • GUNNAR NÆSS
HELGE POSNER • LASSE SOLBERG
WENCHE AA. SVOREN (ADVOKATFLM.)

MEDLEMMER AV DEN NORSKE ADVOKATFORENING

Vårt firma har mange års erfaring med personskadesaker, yrkesskader og yrkessykdommer/miljøskader. Vi står til tjeneste og gir en første gangs konsultasjon gratis. Ring og spør etter Helge Posner, Leon Larsen eller Gunnar Næss.

Strandgaten 1, Postboks 764 Sentrum
5807 BERGEN

E-post: advokat@judicium.no

Tlf. 55 21 01 50

Faks 55 23 45 35

var på stedet og ble observert i mange forskjellige situasjoner. Den ledelsen som ønsket dette fikk det ikke til og har nå sluttet på Muritunet.

Det Muritunet nå kan tilby er et eget program for arbeidsmiljøskadde som går mer på sosial mestring da mange som er syke får sosial angst og isolerer seg, noe som forverrer situasjonen.

Syndrom

Syndrom sliter med annonseinntekter og økonomi. Hvis det er noen som kjenner til firmaer som kunne tenke seg å annonsere i Syndrom må man ta kontakt med Frode Steen Gunstensen.

Olympiatoppen

A.L.F har vært i kontakt med Olympiatoppen og Norges Idrettsforbund vedrørende arbeidsforholdene for skismørere i smøreboder. Det viser seg at smørerne blir eksponert for oppvarmete smøreprodukter som sannsynligvis avgir gasser som følge av oppvarming. Bodene er ofte dårlige uten noen form for avtrekk og forholdene er generelt sett dårlige. A.L.F har gitt en del gode råd i forbindelse med disse arbeidsforholdene som nå blir rettet. Jan Bjørn Isaachsen arbeider med saken.

Fagrådet

A.L.F har et fagråd bestående av en del kompetente personer som i kraft av sin kompetanse gir hovedstyret generelle råd vedrørende overordnede problemstillinger. Dette er ikke et råd som gir råd i enkeltsaker. Fagrådet har imidlertid hatt så få møter den senere tid at A.L.F begynner å lure på om man virkelig trenger et fagråd da mye av den kompetansen de innehar allerede finnes i NHF. ALF har nå

sendt en henvendelse til medlemmene med forespørsel om det kan være greit å nedlegge rådet.

Økonomi

Foreningen har ganske god økonomi. Det er søkt om videre bingo i samarbeid med A.L.F Oslo. Svar foreligger ikke foreløpig. Bingo vil i så fall være fra 1.1.08 – 31.12.08 sammen med flere organisasjoner og utbetaling gis 2 ganger i året. Vi var allikevel nødt til å foreta en budsjettjustering da budsjettet tillot 5 møtende hovedstyremedlemmer og årsmøtet vedtok at det skulle være 7 mø-

tende hovedstyremedlemmer på hvert møte.

Husk søknadsfrister for støtter osv. lokalt i fylket og kommunene

I tillegg til de vanlige søknadene om midler har kommunene også midler til frivillig aktivitet, derfor hvis man planlegger et åpent møte kan sannsynligvis også kommunene bidra med noen midler fra deres frivillighetsmidler.

Til slutt vil vi ønske alle sammen en riktig god jul og et godt nytt år.

ADVOKATFIRMAET
KROGSTAD
ANS

Utvalgt samarbeidspartner for A.L.F

**Spesialister innen personskade-
erstatning, forsikring og trygd**

MNA

Advokat Harald Krogstad
Advokat Geir Morten Løkken
Advokat Olav Kuvås
Advokat Erik Widerøe
Advokat Roy Gunnar Johansen
Advokat Anita Rian Lykken
Advokatflm. Hans Petter Wisth
Advokatflm. Jo Gjestvang

Besøksadresse:
Schreinergården,
Olav Tryggvasonsgate 30,
Trondheim

Postadresse:
Postboks 746, 7407 Trondheim

Epost: post@krogstad.no
Web: www.krogstad.no

Telefon: 73 84 19 00 Telefaks: 73 52 67 30
Kontonr. 9051.05.01720 Foretaksnummer: 971 592 656

Rom nok i herberget?

Den vakreste julepreken jeg noen sinne har lest/hørt er Rolf Wesenlunds julepreken i Morgenbladet for en god del år siden. (Muligens fra 1982). Til å komme fra en humørspreder, er denne utrolig godt gjennomtenkt. Jeg vil be om at hele prekenen blir gjengitt.

Kjære Gud:

Hvis det er mulig, så ta denne julefeiring i fra oss. Den er ikke av kjærlighet, den skaper ikke fred i våre sinn og fred i verden. Den skaper ikke glede engang, men stenhjertes. Den utdyper kløften mellom rike og fattige både i vårt eget land og i verden rundt oss. Herre Gud, la oss forstå det kristne budskap på en dypere og bedre måte og leve etter det, om det så skal forandre våre forbruksvaner. For vårt samfunn i dag er ikke bygget på prinsippet at det er saligere å gi enn å ta.

Hele vår levestandard er bygget på å ta, ikke gi, og det er dette du må gi oss kraft til å forandre nå. Bær over med de falske gaver vi gir hverandre og de falske julebudskap vi henger ut i julegatene, for ønskene henger ikke der som vitnesbyrd om kjærlighet, men som oppfordring til havesyke.

Herre Gud, ta denne julefeiring i fra oss, for vi makter det ikke av egen kraft. Du som lot din sønn bli født i fattigdom på en jord rik av muligheter, gi oss ny evne til å fordele jordens rikdommer slik at ikke to tredjedeler av menneskeheten ikke får plass i herberget.

Så langt Wesenlund

For noen år siden ville min sviger-sønn være en av de gode hjelpere med å øse ut suppe til uteliggere i byen med det store hjertet; Oslo, på julaften. Han tror ikke på julens

budskap, men hjertet hans brenner for de som savner et fellesskap, varme og mat i jula. Jeg kunne og ha tenkt meg å gjøre noe slikt, men man er så opphengt i familie og tradisjoner at det blir vel som Peer Gynt; ville det, kunne det, men gjøre det! – se det er en annen sak. Som tenåring husker jeg tomhetsfølelsen etter at alle pakkene var pakket opp. Skulle jeg ikke være glad nå? Men dypt inni meg sang der en tone i moll som ventet på noe som ikke kunne kjøpes for penger.

I dag har kommersialismen og kjøpesentrene tatt kvelertak på oss. Min lille kamp mot dette er å tviholde i trass på de små butikkene for at vi skal få beholde dem. Det er der menneskene er, de som har tid til å slå av en prat, de som ikke gjør tiden om til penger for enhver pris. Det høflige smilet til kassadamen på OBS eller ICA er lært på kurs. Det er slett ikke alle som smiler heller. Det er som et stjernesudd men slokner like fort som det tennes, men åh så hjertelig det er.

Jo da, vi skal gi hverandre gaver. De vise menn for over 2000 år siden, ga barnet i krybben gaver, som skulle symbolisere nestekjærligheten. Visste de den gang at det var verdens Frelser de ga til?

Men de ga, av nestekjærlighet, til denne familien som lå i en stall julenatten. I dag er det intet folk som har lidd mer enn Guds utvalgte folk gjennom alle årtier. Det er noe alle vet. Og flere folkeslag må lide fordi vi ikke kan dele jordens goder slik planen var med oss, og fordi hjertene våre ikke har nok kjærlighet og tilgivelse.

La oss ikke innbille oss at det ikke er nok mat til alle. Halvparten av jordens befolkning spiser seg i hjel mens den andre halvpart ikke

får spise seg mett noen gang eller sulter i hjel. Det er vi som ikke kan forvalte jordens ressurser. Her er nok mat og nok plass, men vi lar ikke alle slippe inn i herberget fordi vi trenger så mye selv.

DE som sulter og fryser og bor i krigsherjede land, har alle der alltid skyld i det selv? Det er alltid uskyldige ofre alle steder. Har vi rett til å godta at hele verden skal bli et slags Sodoma og Gomorra? Frelsesarmeen har gjort nestekjærlighet til sitt varemerke. De gir uten å spørre, folkeslag, leve-måte, trosretning – det betyr ikke noe for dem. De gir uten å spørre om det. Det er ekte nestekjærlighet. Noen gir bare til de som de sympatiserer med, det er ikke ekte nestekjærlighet.

Min svigermor hadde 6 barn, de hadde ofte dårlig råd, så de måtte lære seg å dele. Dette lærte hun meg. Viktigheten av dette fikk ny betydning da jeg selv fikk mine 4 og økonomien ikke alltid var på topp. Hadde vi noe godt, delte vi likt på alle. Kom der flere på besøk, delte vi enda mer. Det ble mindre på alle, men alle fikk.

Mine barn lærer nå sine barn den gamle sannhet som aldri går av moten hos oss. Dette tror jeg er selve grunnprinsippet for at de senere skal forstå. Eiertrang og egoisme har lett for å gro, om man ikke lærer noe annet i sitt hjem. Så Wesenlund, takk for dine vise ord! Talen din henger på kjøleskapsdøra mi hele året! Givergleden bør ikke bare være et julefenomen.

Jeg ønsker at alle i det nye året skal få oppleve fellesskap og hjertevarme!

Anne Grethe Fure

Likemannsbåten

Hei alle sammen!

Nå er vi kommet til årets mørkeste tid, og julen er like rundt hjørnet.

Adventstiden skal være en gledens tid, men for mange er det den tyngste tiden i året.

Slik utviklingen er, bringer den ofte med seg mye stress og mas. Mange kjenner også på mye sorg, savn og ensomhet. Kanskje sliter man i tillegg med dårlig økonomi?

Så står vi igjen ved et veikryss på livets vei. Hvorfor skal alt være så stort og flott? Den største gaven for meg er når noen gir av seg selv, og er der for meg. Og når jeg blir spurt om hva jeg ønsker meg, så er svaret enkelt. Noe jeg har bruk for. Levende lys. Det gjør meg glad, for det finnes så mange fine levende lys i mange varianter, kubbelys, kuler, duftlys og lignende.

Hva er vel mer avslappende enn å se på flammen til et lys som brenner. Det gir håp og varme. Og sitte stille å se inn i en flamme, minner meg om at det kommer lysere dager etter denne mørketiden. For meg er det misbruk av tid og håpe at tiden skal gå fort, slik at det blir vår. Jeg ønsker å leve hver dag, uansett om dagen er god eller dårlig. Jeg lærer stadig noe om meg selv og livet. For meg

er mørketiden en tid der jeg kan prøve å ta best mulig vare på meg selv, dyrke mine hobbyer, slappe av, tenne lys og rett og slett gå inn i meg selv og minnes. Jeg vet også at ingenting i livet mitt har vært bortkastet eller forgjeves. Verken på godt eller vondt. Jeg kan ta meg tid til å se tilbake og samtidig vite at det som har vært, har vært, mens dette øyeblikket og dagen har jeg nå, og at den er fortsettelsen av mitt liv.

Jeg har en mulighet til å gjøre ting jeg ikke har vært fornøyd med, annerledes.

Ingen vet hva morgendagen bringer, men det er bortkastet å bruke energi på å bekymre seg.

Og kanskje blir det en spennende dag.

Det er når noe i hverdagen slår bena under oss, at det er viktig å

be om hjelp. Vi er ikke forsikret mot sykdom, sorg og smerte, men deler vi det med noen som bryr seg så letter trykket. Her i A.L.F er det mange som bryr seg om sine medmennesker.

Jeg skjønner godt at det for mange kan være vanskelig å ringe til noen man ikke kjenner.

Hva skal man si? Ikke noe problem, det holder med at du sier navnet ditt og om du er med eller ønsker å være med i A.L.F. Så er samtalen i gang.

Her i A.L.F er vi alle i samme båt og vi trenger hverandre, derfor sender jeg en masse lys og varme til oss alle med ønske om en riktig God Jul og et Godt Nytt år.

Hilsen Marit Rokkones

Nye medlemmer

Syndrom ønsker alle nye medlemmer velkommen til Arbeidsmiljøskaddes Landsforening (A.L.F)

Oslo/offshore	77	Vestfold	0	Sogn og Fjordane	0
Akershus	7	Telemark	5	Trøndelag	7
Østfold	0	Agder	4	Nord-Norge	1
Hedmark	1	Rogaland	5		
Oppland	2	Hordaland	2	Totalt i år	119
Buskerud	3	Møre og Romsdal	5		

Info fra A.L.F Hordaland

A.L.F Hordaland har i de senere årene fungert dårlig.

Høsten 2006, etter initiativ fra Anne-Berit Kolås, har Fred G. Eide (bildet) og Trond Lygre sagt seg villige til å prøve og vekke liv i foreningen.

Vi har i år arrangert årsmøte med foredragsholder Oddvar Petersen, nestleder i A.L.F sentralt. Han er en av de som i mer enn 20 år har kjempet for løsemiddelskadde. På det årsmøtet ble Fred valgt til leder og Trond nestleder for Hordaland.

Vi har også i år arrangert et møte i NHF sine lokaler på Kokstad og tre kafémøter på Lido kafé i Bergen sentrum.

Onsdag den 14. november arrangerte vi et møte hos advokat Bjørn Erik Ingebriksen.

Der kom det medlemmer helt fra Masfjorden for å delta (1,5 - 2 timer hver vei med bil).

Han har jobbet 1,5 år på trygdekontor, 5,5 år i Vesta forsikring og nå et år som advokat. Han har nå jobbet i 8 år med personskade.

Han kan om ønskelig gå igjennom medlemmene sine saker kostnadsfritt og gi råd.

Er det interesse fra medlemmene så arrangerer vi nye foredrag inne i møtelokalet til advokaten.

Vi vil i tiden fremover fortsette med kafémøter og vi jobber med å få yrkesmedisinere til å holde foredrag på Haukeland Universitetsykehus.

Vi vil og snart få en link fra www.alfnorge.no sine hjemmesider.

Der vil vi kunne holde medlemmene løpende orientert om hva som skjer.

Foto: Frode Steen Gunstensen

Dersom det er noen spørsmål vedr. A.L.F Hordaland så er det bare til å ringe Fred på tlf 99 35 88 86.

Vi i foreningen er ikke noen supergenier på området, men jo flere henvendelser vi får desto flinkere blir vi.

*Fred G. Eide
leder A.L.F Hordaland*

Utvalgt samarbeidspartner for A.L.F

ADVOKAT IDAR HEGSETHTRØ

ADVOKAT JOSTEIN REINÅS

ADVOKAT LIV GRØTTE

**PERSONSKADER • PASIENTSKADER • YRKESKADER • ERSTATNINGSRETT
FORSIKRINGSOPPGJØR • BILJUSS • ALM.PRAKSIS • FRI RETTSHJELP**

TLF 74 83 43 60

E-post: firmapost@advokat-kontoret.no

Postboks 260

7501 Stjørdal

A.L.F Vest-Agder

Medlemsforeningene i Norges Handikapforbund har en utrolig spredning i interessefelt og formål, fellesnevner vil ofte være hva vi arbeider med - i forhold til våre lokalmedlemmer.

A.L.F Vest-Agder har pr. i dag 65 medlemmer og har et høyt aktivitetsnivå, ikke minst fordi en del av våre tillitsvalgte er aktive i hovedforeningen og utvalg/prosjekter i denne sammenheng,

Både leder, ansvarlig for vår hjemmeside og for veiledning har sin bakgrunn i Vest-Agder.

Dette har vært svært positivt, og er vår utfordring til andre fylkeslag nettopp å stille medlemmer som kandidater til ulike verv i hovedforeningen.

Aktivitetene i A.L.F Norge vil nødvendigvis være rettet på en annen måte enn i fylkeslag, og det er viktig for fylkeslagene å videreføre dette arbeidet, samt ta opp ideer fra andre lag.

A.L.F Vest-Agder har en del områder hvor vi har satset sterkt i denne sammenheng og nummer en aktivitet er:

Veiledning og veiledningshjelp

Vi arbeider hver dag med veiledning overfor medlemmer som har behov for dette, og vi har delt vårt veiledningsarbeid i to likeverdige seksjoner.

Veiledningsgrupper hvor vi, som navnet sier, arbeider gruppevis med tema og problemer som omfatter den skadde og familien.

Veiledning, hvor vi utpeker en veileder til helt konkret å følge opp et medlem som er under utredning, eller av andre grunner trenger hjelp og støtte i forhold til sin sykdom/skade.

Våre medlemmer har i utredningsfasen mer enn nok med å klare seg selv i hverdagen, og trenger derfor ofte mye hjelp i forhold til trykdeetat, utredningsregimet, forsikringsselskaper og andre områder.

Vi har erfaring for at våre medlemmer ofte har dårlige datakunnskaper og arrangerer derfor:

Datakurs

Etter å ha arrangert flere datakurs med eksterne kursholdere var vår erfaring at dette ikke var vellykket, spesielt fordi våre medlemmer har store problemer med konsentrasjon og hukommelse og ikke

er spesielt flinke til å eksponere seg i forsamlinger med spørsmål og lignende.

Vår nestleder og nettredaktør Bent Bentsen har brukt mye tid på å finne en løsning på dette og resultatet er like genialt som det er enkelt.

Hver tirsdag møtes vi en gjeng på 8 – 10 medlemmer, med ulike datakunnskaper i Frivillighetssentralens lokale på Vigeland. Her har vi et datasosialt samvær fra kl 12.30 til 15.00 hvor vi arbeider med data enkeltvis og i grupper, hvor alle hjelper alle og hvor Bent Bentsens gode datakunnskaper er bærebjelken i hele opplegget. Resultatet er bokstavelig talt strålende og vi er også meget godt fornøyd med den sosiale biten i det hele.

Hjernetrim

I forbindelse med vår interne kursing og vårt veiledningsarbeid har en del av våre medlemmer skaffet seg stor kunnskap på mange fagområder.

Våre medlemmer har ofte en hjerneskade som skaper problemer i sammenhenger som konsentrasjon, hukommelse, ny læring etc. og at vi i diagnosesammenheng får vite at skaden ikke kan reduseres, men vil være permanent - og dette er IKKE sant.

Ved en tilfældighet kom et av våre medlemmer på et kurs, i en gruppe som skulle lage et prosjekt linket mot vårt arbeid.

Flere gruppemedlemmer hadde arbeidet på egen hånd med hjernetrim – og oppnådd gode resultater.

Vårt medlem har arbeidet videre med dette, og vi har nå et svært gjennomarbeidet konsept hvor vi hadde håpet å nå frem til så mange som mulig med dette – basert på en enkel databruk som burde være oppnåelig bruksmessig for de fleste .

Prosjektet har foreløpig strandet på økonomi og står nå på vent – dessverre.

Høsttur i A.L.F Telemark

Tekst: Else Bømark Andrèn

Foto: John Sigurd Andrèn

Det ble ikke tid til sommertur for laget vårt i år. Men en høsttur er heller ikke å forakte, og slett ikke når sola stråler fra skyfri himmel i 3 dager. Arvika var målet denne gangen. Det falt seg så at ingen av deltakerne hadde vært der før for overnatting. Sjelden det arrangeres turer dit ser det ut til, men denne lille, største, småstaden i Värmland er så avgjort verdt et besøk. Den har bevart småstadens sjarm der den ligger vakkert til ved Glafs fjorden som har kanal til Väneren, og et bysamfunn bestående av 18-19.000 innbyggere. Om en regner hele kommunen blir det ca. 30.000 innbyggere. Fin gammel og ny bebyggelse i harmoni, med grønne lunger og små parker å spasere i.

Bussen fra Teletur, med behagelig sjåfør, startet fra Kragerø og tok opp deltakere underveis mot Porsgrunn og Skien. Det var medlemmer både fra Kragerø i sør og Rjukan øverst i fylket, og selvsagt fra det industrialiserte Grenland som har de fleste løsemiddelskadde i foreningen. Kort kaffestopp på Lier før vi dro til Magnor Glassverk for omvisning og deretter lunsj på "Morokulien Vårdshus" som ligger like ved glassverket. Guiden på glassverket hadde god tid til oss nå når sommerferien er over, og det var stor interesse for arbeidsprosessene. Arbeidet var i full gang og det var mye å spørre om og se på. Karene ble omtrent ikke ferdige med dette, men dame-

Fra venstre bakerst: John Moen, Finn Bjørsvik, Kjell Heibø, Arne Bjørndal, Johan Glaholt og Jørgen Nielsen. Foran: Anne-Karin Johansson, Else B. Andrèn, Gerd Heibø, Anne-Marit Halvorsen og Anne Bjørndal.

ne måtte ha med seg utsalget også - 2. sortering fikk holde, ellers var det svimlende summer på varene. Gruppen vår bestod av halvparten par og halvparten single og omtrent likt antall damer og herrer. En og annen ting fra utsalget ble med i veskene - vi måtte jo ha med et minne - en liten blå engel i hvert fall i disse engletider eller krystall-juletre. Fra restauranten "Morokulien" så vi ut i en park med et digert monument reist i 1914 av fredsvenner fra Norge og Sverige. Steinkolossen lå akkurat på grensen med en halvdel i Norge og en i Sverige. Vi fotograferte der og mimret litt over det våre pappaer, som forlenget er gått til sine fedre, hadde fortalt oss om dette og hva de selv opplevde i den spente situasjonen i tiden omkring 1914.

Så kjørte vi mil etter mil i utkanten av Finnskogen, og aldri så vi vel skogen fagrere som denne høstda-

gen med de skjønneste farger som glitret i solen i grønt, gult og rødt. "Vel mye skau", ytret noen, mens andre fant det herlig.

Og så var vi framme ved hotellet i Arvika. Det var et lite og het "Arkaden". Inngangspartiet var ikke prangende og imponerte så absolutt ikke, men du verden hvor fort vi "inntok" dette lille hotellet med 23 rom. Alt gjestene måtte trenge var der, enten de var forretningsreisende eller bare turister som oss. Bredbånd og det hele var der. Det var et gammelt hotell som hadde bevart det opprinnelige. Rommene var nydelig restaurert, men det var ikke meningen at det skulle synes. Alle de 23 dørene hadde blomsternavn, og blomsten med krans rundt var malt i dens riktige farger. Det var "Rödkläver", "Blålocka", "Vitsippa", "Blåsippa", "Smörblom" og ellers var de der alle Evert Taube synger om også: "Gullviva", "Mandelblom",

”Kattfot” og ”Blå fiol”. Det var ny eier av hotellet som enda ikke hadde fått det helt slik han ville ha det, men det kommer. Aldri skulle det knyttes til noen kjede, sa han, men være den lille spesielle perlen den har vært gjennom tidene. Kun frokost ble servert der, så vi måtte innta de øvrige måltider i ”Helenas Krog” og ”Jennys Restaurant” et lite stykke lenger nede i vegen. Dagen etter ankomst skulle formiddagen tilbringes på Fordonmuseet. Det svenske ordet ”fordon” har med kjøretøyer å gjøre, og dette museet hadde veteranbiler fra 1800-tallet og framover pluss at det var motorsykler der. Dette var interessante greier for både karer og kvinnfolk lot det til. Bilene skinte som sola i Karlstad, de var lakkert på nytt i sine opprinnelige farger, skinnende, og måtte da heller ikke berøres. Det gjaldt visst ikke her at for å være veteranbil måtte alt være originalt slik enkelte hadde trodd. Bilene var som nye og de var flotte i all sin prakt. Hver eneste del var

Hans Groland (t.v.) og Jørgen Nielsen.

Fra venstre: John Moen, Anne-Karin Johansson og Kjell Heibø.

selvsagt original, bare rengjort og pusset, kun skinnseter var trukket om. Disse bilene skulle med ett unntak aldri på vegene mer, bare ”beskådas”, og interesserte kunne få hele bilens historie, hvem eierne hadde vært m. v. To av bilene kom fra Hamar. Det fantes billakkerere blant våre deltakere som selvsagt syntes dette var interessant, og de hadde sitt å bidra med de også - fagfolk som de var.

Onsdager er det torgdag i Arvika, og vi rakk innom torget da vi startet på hjemvegen onsdag morgen. Der kunne en få kjøpt masse rare ting, gammelt og nytt om hverandre lå i bodene. Det var porselen, nips, vevde og broderte saker, og andre boder hadde fisk, brød, kaker, egg, honning og landbruksprodukter i fleng, og det var rekkerader med nye og gamle klær. Og en masse ting det ikke var lett å se hva var brukt til eller skulle brukes til - for oss kvinner i hvert fall. Men vi skulle hjem vi, og det ble enda en lang tur i vakker natur fram til Strømstad hvor ”Båhus” skulle frakte oss til Sandefjord kl.

16.30. Det var tid nok om noen ville handle matvarer med hjem, og litt var det når kjøleskapet er tomt etter flere dagers fravær. På ferga ventet en nydelig buffét med mange varme og kalde retter og av alle ting var vin, øl og mineralvann inkludert i prisen. Våre medlemmer er av hensyn til sin diagnose alltid uhyre forsiktige med hva de inntar av slikt, og mange prøver aldri lenger, men av en eller annen grunn blir alle ”kvikke i fjeset” ved en slik overraskelse. Oljeblank sjø og vidunderlig bare å sitte og se på den. Før vi visste ordet av det var vi i Sandefjord og raskt hjemme i Grenland. Det som tok tid var ved stoppestedene når alle skulle få med seg sitt og helst ikke glemme noen av sine kolli. Vår gruppe glemmer så lett. Det gikk greit for alle, det var bare turlederen, som hadde innskjerpet at alle måtte få med seg sitt, som var den eneste som glemte ryggsekken sin. Flaut! Men det ble oppdaget ved neste stoppested og sekken kom raskt tilbake til eierkvinnen. Vel blåst!

Møtereferat fra A.L.F Telemark

A.L.F Telemark, hadde onsdag 7. november et interessant møte på Dag Bondeheim, Skien. Kveldens foredragsholder var Oddvar Petersen, nestleder i A.L.Fs hovedstyre. Til daglig jobber han med saker for enkeltmedlemmer i tillegg til at han fronter våre saker mot politikerne og samfunnet generelt. Etter en kort historikk fra året 1986 (hvor han var med å danne Telemarkslaget av A.L.F) og fram til i dag gikk han over til å redegjøre for de to hovedsakene organisasjonen jobber med i disse dager.

Den første gjaldt den pressemeldingen som ble sendt ut 30. okt. i år hvor A.L.F fremmer forslag om omorganisering av den arbeidsmedisinske spesialhelsetjenesten i Norge. Denne helsetjenesten er blitt et mangehodet troll med spesialister utover hele landet. Oddvar Petersen hadde på vegne av A.L.F hatt et møte med bl.a. statsråd Bjarne Håkon Hansen og overfor han fremmet forslag om nedleggelse av spesialistavdelingene på området arbeids-/miljøskader forårsaket av kjemikalier, og at det isteden opprettes et nasjonalt kompetansesenter for utredning av yrkessykdommer. Videre foreslås at det nedsettes et utvalg som får i oppdrag å utrede dette og at det ses som formålstjenlig at A.L.F blir representert i et slikt utvalg. Petersen hadde stor tro på at det nå kommer til å skje noe positivt på dette området. Den andre hovedsaken det jobbes med i A.L.Fs hovedstyre gjaldt gjestearbeiderne i Norge og konsekvenser av tidligere yrkeseksponeringer for helsefarlige stoffer/kjemikalier i hjemlandet. Dette kan føre til framtidige store kostnader for norsk næringsliv og trygdemyndigheter. Denne saken har hittil ikke hatt så stor oppmerksomhet. Det har seg dessverre så at forholdene i hjemlandet for en del gjestearbeidere har vært så dårlige når det gjelder å ta vare på arbeidstakeres helse at de allerede ved ankomsten til Norge kan være sterkt skadet, og dette kan raskt føre til videreutvikling av alvorlige kroniske helseproblemer etter en kort yrkeskarriere i Norge. Disse arbeidstakernes helse er et anliggende for norske arbeidsgivere og myndigheter så lenge gjestearbeiderne er her, og de vil derfor kunne pålegges økonomisk ansvar i ettertid for skader arbeiderne har pådratt seg under sitt virke

i Norge. Som A.L.F ser det, og er engstelig for, kan dette være en tikkende bombe. En yrkesmedisinsk utredning vil bli vanskelig når det gjelder å kartlegge tidligere eksponeringsforhold i hjemlandet. A.L.F har funnet det nødvendig å ta dette opp med ansvarlige myndigheter.

Selvsagt må det aldri bli slik at vi godtar at andre utsettes for noe vi ikke vil bli utsatt for selv. Det viktigste er å forebygge sykdom/skader. Informasjonsarbeidet må styrkes også overfor disse gruppene. A.L.F ønsker også et sterkere fokus på råd- og veiledningsarbeidet vis à vis de aktørene som formidler utenlandsk arbeidskraft. Oddvar Petersen mente at A.L.Fs kompetanse vil være nyttig i dette arbeidet og håpet at de ansvarlige myndigheter legger vekt på dette.

Oddvar Petersen måtte dra tilbake til Oslo straks etter sitt foredrag og samtaler med våre medlemmer. Da han hadde reist var det sosialt samvær med bevertning og underholdning av forskjellig slag. Det var en interessant og lærerik kveld.

*Else Bømark Andrèn
sekretær*

Foto: John Sigurd Andrèn

Hovedstyret i A.L.F ønsker alle medlemmer og tillitsvalgte en riktig god jul og et godt nytt år!

Redaksjonen takker alle sine lesere og bidragsytere for året som har gått, og ønsker alle en god jul og et godt nytt år!

Utvalgt samarbeidspartner for A.L.F

Advokatfirmaet Nidaros DA

MNA

Vi har lang og bred erfaring med behandling av personskadesaker, forsikringsaker, erstatningssaker og trygdesaker.

Advokat Ivar Chr. Andersskog

Advokat Bjørn M. Brauti

Advokat Robert Helberg

Advokat Solveig Moen

Advokat Knut Melting

Advokat/MBA Hasse Benberg

Advokatfullmektig Magnhild Børsting Røe

Advokatfullmektig Morten Muus-Falck

Advokatfullmektig Hilde Wahl Moen

Advokatfirmaet Nidaros DA
Kjøpmannsgt. 19
7013 Trondheim, Norway

Telefon +47 73 87 99 99
Telefaks + 47 73 87 99 98
E-Post: post@nidarosda.no
www.nidarosda.no

Årsaksbehandling av kloakkgasser og gasslukt med Nutriox®

Bruk av Nutriox® hindrer septiske forhold i ledningsnett og på renseanlegg.

Hvordan oppstår gass og gassluktproblemer

Bakterier bryter ned organisk stoff i avløpsvann og slam. Brukes tilgjengelig oksygen opp i denne prosessen, oppstår anaerobe eller septiske forhold. Slike forhold fører til helsefarlig og korrosiv hydrogensulfid (H_2S) og andre uønskede og illeluktende kloakkgasser.

Nutriox®-prosessen

Ved Nutriox®-prosessen tilføres bakteriene en spesialprodusert og ufarlig nitratløsning av høyeste renhetsgrad og vannløselighet. I en biologisk prosess kultiveres en ønsket bakteriekultur. Produksjon av H_2S og uønskede kloakkgasser opphører.

Behandling av avløpsvann og slam

Tilsettes Nutriox® forbedres bakteriekulturen i avløpsvann. Helsefaren fra uønskede kloakkgasser reduseres til et minimum. Korrosjon og sjenerende lukt forhindres. Renseanlegget avlastes. Dosering på slam forhindrer helsefarlig gassutvikling og sjenerende gasslukt. Avvanningsegenskaper, koagulering og separasjon forbedres.

Doseringskontroll

For optimal dosering av Nutriox® anbefales bruk av Yara's spesialutviklede doseringskontrollere. Tilsetning er mulig i pumpestasjoner, kummer, fortykkere, slamlagertanker og til septikk. Anbefales også på industrielt avløpsvann.

For mer informasjon ta kontakt på telefon 24 15 74 11

www.yara.no

A.L.F Sør-Trøndelag

Referat fra likemannsseminar på Quality Hotell på Stjørdal den 26. – 28. oktober 2007.

Tekst: Karl Brustad
Foto: Bjørn Brustad

Fredag

Likemannsleder Emil Wærnes ønsket velkommen og uttrykte vår felles skuffelse over at ingen fra avd. Nord-Trøndelag hadde anledning til å komme.

Emil takket samtidig studieleder Bjørn Brustad for alt arbeidet med å få til dette seminaret.

Etter den formelle presentasjonen gikk Emil igjennom noen punkter fra forrige seminar som dette seminar er en videreføring av.

En likemann er en legmann som har sine kvalifikasjoner fra egen situasjon og bruker dette til å hjelpe andre med liknende symptomer. Vedkommende har opparbeidet seg erfaring i å takle det offentlige systemet så vel som mestring av egen livssituasjon.

En målsetting med likemannsarbeid er å få den skadde klar over egen livssituasjon.

Foruten egne helseplager, kan det oppstå problemer innen familie og økonomi.

Det er viktig at pårørende forstår den skaddes situasjon.

Den skadde kan fort bli en slags kasteball i det offentlige systemet og vil ofte ikke takle dette på egen hånd. Det er viktig å kontakte fagpersonell og likemenn angående igangsetting av egen sak.

Fra kursrommet.

Det er utarbeidet en veileder for likemenn og denne første ettermiddagen brukte Emil til å gå igjennom noen punkter fra denne permen.

Veilederpermen er et stort oppslagverk med stor utdypelse av de mange punkter/situasjoner som likemenn kommer opp i.

Ved siden av den ”Store Permen” er det laget en mindre mappe som er beregnet til å ha med, for eksempel på hjemmebesøk.

Etter denne første dagen ble det middag og sosialt samvær med dans til eget orkester.

Lørdag

Seminaret fortsatte med diverse innspill fra deltakerne.

Reidar Stallvik sammenliknet en likemann som en tilrettelegger som foruten å lytte til vedkommende også ved behov kan bli med til offentlige kontorer, advokatkontakt og eventuelt kontakt med arbeidsmedisinsk for utredning. Unni Jensen kom inn på hvilke egenskaper en leder bør ha. ”Stikk finger’n i jorda og hvit hvem du er” En leder skal være leder men samtidig et medmenneske som er i stand til å lytte og gi råd. En likemann kan oppfattes som en slags leder i samtale med skadde personer og kommunikasjonen må være åpen og ærlig samtidig som informasjonen må være på et nivå som er forståelig for vedkommende.

Likemannssamtaler

Hva skal tas opp på første møte? Hva ønsker vedkommende og ikke minst, pårørende hva som skal tas opp.

Vær åpen slik at vedkommende føler trygghet og kjenner seg velkommen.

Vær proff ved urettferdige "utblåsninger" man har med skadde personer å gjøre.

Man bør tilstrebe at den skadde har den samme likemann å forholde seg til, så man unngår flere likemenn til samme person.

Samarbeid med pårørende er meget viktig. Mangel på kunnskap hos pårørende skaper ofte unødvendige konflikter.

Lørdag del 2

Vi ble nå delt i 2 grupper, skadde og pårørende.

Svein Rokkones ble leder for Skadde og Marit Rokkones for gruppen Pårørende.

Dette fungerte som et slags rollespill om hvordan man kan gjennomføre et møte med skadde personer.

Lederen innleder med presentasjon og forteller litt om hva han har arbeidet med.

Etter dette presenterer de andre seg og forteller litt om hva de har drevet med.

Siden kommer man litt inn på egen livssituasjon. Noen kan kvie seg for å snakke i slike forsamlinger, i slike tilfeller må man vise hensyn og heller prate med vedkommende på tomanns hånd.

I slike sammenkomster er det en fordel å blande gamle medlemmer med ny-skadde.

Etter hvert som praten går løsner det som regel og den som er stillest kan plutselig bli en som har veldig mye å snakke om.

Det er ikke alltid at den skadde innser at han/hun har en skade

Snart mat.

og slike møter kan gjøre at vedkommende ser at det er flere som har liknende problemer som seg selv.

Dette gruppemøtet var meget interessant og timene fløy.

Pårørendegruppen besto tilfeldigvis av bare damer og de hadde enda mer å snakke om.

De holdt på en god time lenger en skaddegruppen.

Også denne dag hadde vi felles middag, sosialt samvær og dans. Det var tydelig at dagen hadde tatt på, de fleste hadde trukket seg tilbake i 11-tiden. Denne natten skulle klokken stilles tilbake så vi fikk sove!! en time lenger.

Søndag

Nå gikk vi igjennom hva vi har lært og det var enighet om at særlig gruppesamtalene fungerte meget bra.

Alle fikk uttale seg og ble trukket inn i samtalen som etter hvert utviklet seg til en fin diskusjon om

de forskjellige temaer som ble tatt opp.

Både Marit og Svein synes det var helt greit å være ledere i slike forsamlinger hvor pårørende og skadde er delt i to grupper.

Full enighet om at det er viktig med slike møter for å få det bedre med seg selv samtidig som man får delt sine erfaringer med likesinnede.

Vi luftet ideen om å starte fremtidige møter på lørdager slik at flere kanskje fikk anledning til å delta. Man må i tilfelle intensivere programmet en del.

På slutten gikk studieleder Bjørn gjennom hjemmesiden vår. Det er flere som ikke behersker data og internett. Tanker om datakurs ble luftet.

Så var det utdeling av diplomer før Unni avsluttet og takket for et godt gjennomført likemanns-seminar.

*Karl Brustad
Sekretær*

HUMOR OG HUMØR

Marit Rokkones og Sven Svebak.

Kurs den 4. oktober, med foreleser psykolog og professor i medisin Sven Svebak fra NTNU.

Tekst: Marit Rokkones, A.L.F Sør-Trøndelag

Vi var 3 personer fra A.L.F Sør-Trøndelag som deltok på dette kurset, som var meget lærerikt og interessant, med en fantastisk foreleser.

Det var: Reidar Stallvik, Svein og Marit Rokkones, som var så heldige å få være til stede. Det ble mang en god latter og mye å reflektere over etterpå.

Jeg vil gjerne dele litt i fra dette kurset med Syndroms lesere.

Sven Svebak startet med å presentere seg og fortsatte videre med at når vi blir født, har vi med oss 4 kort:

- Det første kortet: Ingen av oss har fått velge våre gener. (Kortet stikkes i hånda vår.)
- Det andre kortet: Er de foreldre vi får. Vi har ikke noe valg. De fleste er brukbart heldige, noen er veldig heldige, mens noen kan være direkte uheldige. Og det er her livet vårt starter.
- Det tredje kortet: Er om det sted du kommer til på denne jord, kultur, nabolag og lign.

Sven Svebak forteller at han var brukbart heldig med gener, møblert hjem i Verdal og god lokalkultur. Saken er den at når vi blir født og tildelt disse kortene, må vi ta dem om vi liker dem eller ikke. Vi har ikke noe valg, og med disse tre kort starter livet vårt.

Så har vi:

- Fjerde kort som er en sum av de tre første: Tilfeldige hendelser, hyggelige eller ikke hyggelige, heldige eller uheldige. Du velger det ikke, det bare kommer.

Folk flest må, for å sette pris på det som er bra, også ha opplevd det motsatte.

Et barn kan i barndommen lære seg å fokusere på hva man kan lykkes med eller motsatt.

Svebak fortalte om en samtale han overhørte som femåring inne hos en bokhandler i Verdal, som han festet seg med: Det var en som sa at "hvis du ska finn dæ et kvinnfolk, må hu ha humor, har a ikke det kan du like godt skyt dæ i foten." I tenårene tenkte han tilbake på dette og reflekterte videre: "Tenk dæ et kvinnfolk som finn sæ et mannfolk uten humor. Hun får heller ingen støtte eller oppmuntring."

Da han begynte på psykologistudiene hadde han aldri hilst på eller truffet en psykolog. Og takk og pris for det, sa han, for hadde han det var det usikkert om han hadde tatt denne utdanningen. I de 7 årene han studerte psykologi fant han ikke i en eneste bok noe om humor eller humør. Begynte å lure på om folk i Verdalen hadde tatt så feil når de sa at humor var så viktig. (Takk og pris for at han var vokst opp i Verdalen.)

Så har vi et fenomen som heter utbrenthet: Livet drar deg gjennom faser som røyner på kropp og sjel. Alle kan bli tatt av den. Du mister gradvis humøret ditt og en gubbe sa: "æ har så mye dårlig humør, at det vil æ gjerne mist." Så en samtale mellom to menn: "De bare te pass te ledelsen at æ har så dårlig humør."

"Vet ledelsen at du e i dårlig humør, eller syns dem det e te pass te dæ?" Husk du er ditt største offer for ditt dårlige humør.

Med godt humør. Svein Rokkones (t.v) og Sven Svebak.

Så noen råd: Du spøker ikke med folk du ikke kjenner. De kan ha opplevd noe trist eller ha annen form for humor. Det kan da føles krenkende. Først må du utvikle et rom av fortrolighet i møte med mennesker. Du kan kjenne noen godt, men det kan ha skjedd noe trist eller vondt.

Test om det er rom for spøk. Den andre har retten til å bestemme når det passer.

Du spøker ikke med folk du ikke liker. Det kan bli oppfattet som sarkasme. Vær høvisk og respektfull i sammen med folk. Familier og nabofamilier kan være veldig forskjellige.

En god regel er å være mot andre som du vil andre skal være mot deg. Noen må man bare akseptere at de er som de er, vi trenger ikke å forholde oss til alle som har kommet inn i livet vårt.

Så en oppskrift på hvordan man blir 100 år fra Amanda 100 år.

Ha humor, vær positiv, lær deg å takle motgang. Hun har alltid likt å være sammen med mennesker. Kilden til det gode liv er godt samspill. Vær positiv, da takler du utfordringer langt over dem du må mestre. Fokuser på at det alltid er noe du kan gjøre, ikke bli i problemet, men finn løsningen. Ikke vær redd for å be om hjelp. Det finnes bestandig noen som har det verre enn deg. Ingen lykkes i alt i sitt liv. Se etter lys og farger. Takket være dette har jeg taklet motgang.

Sven Svebak og Verdalen har helt rett: Humor og positivitet gir oss bedre livskvalitet, lengre levetid og styrker immunforsvaret vårt, slik at vi har noe å ta av når sykdom eller tunge dager kommer. Husk ingen dager er like. Vi må være der for hverandre.

Som Sven Svebak sier:

HUMOR ER SOM STØTDEMPERE PÅ EN BIL LANGS LIVETS LANDEVEI.

Løsning Julekryssord

Utvalgt samarbeidspartner for A.L.F

ADVOKATFIRMAET

NORMAN & CO ANS

ETABLERT 1878

Helge Husebye Haug
Kjell Inge Ambjørndalen
 (leder av fagrådet i A.L.F)
Jane M. Ytreøy Grøndalen
Julie Høydal Davik

M.N.A

E-mail: advokatfirmaet@norman-co.no
www.norman-co.no

PERSONSKADE
 YRKESKADE
 PASIENTSKADE
 FORSIKRING
 PROSEDYRE

Kontoradresse:
 Huitfeldtsgt 4
 0253 Oslo

Telefon
 22 12 11 80

Telefaks
 22 12 11 90

Høstseminar på Oset Høyfjellshotell for arbeidsmiljøskadde og pårørende i A.L.F Buskerud

Så var helgen kommet for det årlige seminaret i A.L.F Buskerud. Vi som hadde hatt gleden av å være med flere ganger så med forventning frem til dette.

Fredag kom med sol og fint vær da vi la i vei mot Golsfjellet. Underveis ble det en stopp på Bromma for felles lunsj.

Vel fremme på Oset ble det tid til litt forfriskninger før vi møttes til seminarstart. Der ble det en presentasjon av hverandre og A.L.F.

Senere på kvelden ble det middag og sosial samvær.

Etter frokost lørdag var seminaret viet fokus på Arbeidsmiljøskadde / pårørende. En del interessante problemstillinger ble drøftet her.

Et annet tema var OST. Ikke gul, hvit eller brun ost, men OST som står for omsorg, støtte, tillit. Det er viktig for å ivareta personer som har havnet i en vanskelig situasjon. I A.L.F gjelder det å ivareta rettigheter og interesser til personer som har fått helseskader etter yrket de har hatt.

Seminaret hadde Teori, Trim og Trivsel som hovedtema, så etter lunsj lørdag var det lagt opp til en del aktiviteter. Det ble en fin spasertur ned til vannet hvor det var lagt opp til pilkast og fiskekonkurranse. Litt surt og kaldt var det, men det var fyrt opp bål slik at det var mulig å holde varmen. Pilkast gikk greit, men å få fisk på kroken var ikke lett. Ingen fikk fisk, men to damer dro i land hver

sin pinne og det ble selvfølgelig premiært.

Kvelden kom med deilig middag og sosialt samvær.

Søndag var det evaluering etter helgens seminar. Alle var enige om at det hadde vært en givende helg med nyttig og lærerik informasjon. Takk til Jan Arne Dammen for opplegget på seminaret.

Leder Jan Arne og styret gjør en kjempeinnsats i A.L.F. Det er en positiv og inkluderende holdning i foreningen som gjør at alle føler seg vel.

På vegne av alle som var med, takker jeg for nok et vellykket seminar.

Hilsen en pårørende

Til høyre:

Jan Arne ønsker velkommen

Foto: Arne Hultberg

Under: Etsprakende bål skaper en god og varm stemning, her er det Kåre Hansen og Willy Gustavsen som fyrer opp.

Foto: Jan Arne Dammen

Julekryssord

	J. Moen kaker	Verk- tøys utvalg	Pol. parti	Rebo.	Hved større na	Vind	G. nam	Slit	Treg				
						→			→				
Tomt- ane Besang								Svar ord	Atal	↓	AV Vok.		
		Stang			Stri- ver	J. navn	Dempe kengst			Gul- innat Sjelden			
Mage Tone		Land kr. tegn	Brent ELINE Eng. band								Om G. navn		
Film figur Mun- brøn		Ned i jord						Veske	Bule Gvide		GLO Korn band		
		Fosfor	Blåse		Dokt- orene								
Skøy Tren		Ta av- sats				Rise Jule- mat				↓	Bok- stav		
		Pol. parti	Frp	Siv- båt	M.- skap	Svar betalt		Tele			Boks		
						Rust		Like			Rom. tall	Tonn	
Horn er	Vikan- er Ved							Fork. trille		Se- ette The			
		Fork. Uran		Uten hørsel	Munt- Lig	Sprøy stoff Karr.		Øster- rike Økt		Dyr Tinne		Jule- mat	Reel- skap
Viet			←			←							
Bib. navn	↓	Transp ort- mål- ene	Yr			Kjør Måltid		Volte				Politi Hode- pint	
		Sedat	Fem- kost Avler							Dumme Hellas			
Jule kake				For- bund		OE Kjerne		Vasker	Eneren Periode				
Slave	→										Drikk Krigs- skje		
				Eng. Salt Gjette		Storm				En Havn- stad			Slag
Skille	Slekt- ning					Ter Karr		Veser				Eske	
								Jule- mat					Dansk dyr

Løsningen finner du et annet sted i bladet

Ved adresseforandring vennligst gi beskjed til medlemsservice NHF på tlf 24 10 24 00.

ARBEIDSMILJØSKADDES LANDSFORENING

Hvem er vi, hva gjør vi, hva vil vi ?

Arbeidsmiljøskaddes Landsforening (A.L.F) er en partipolitisk og religiøst uavhengig interesseorganisasjon for personer med sykdommer eller skader som har eller kan mistenkes å ha sammenheng med arbeidsmiljøforhold. Initiativet til foreningen ble tatt og styres av arbeidsmiljøskadde selv.

A.L.F skal fremstå som et ressursorgan i arbeidet med å forebygge og informere om løsemiddel- og andre arbeidsmiljøskader relatert til omgang med helseskadelige stoffer, og å gi opplysninger til de som vil vite mer om disse problemene.

A.L.F har likemannstilbud i alle lokallag. Likemannsarbeid går ut på at personer innen A.L.F, gjennom private samtaler, deler erfaringer med andre som har liten eller ingen kjennskap til problematikken rundt skader eller sykdommer ervervet i forbindelse med utøvelse av sitt yrke. Dette er en viktig del av arbeidet A.L.F gjør.

A.L.F søker alltid å ha et tett samarbeid med de offentlige myndigheter, fagforeninger, bedriftshelsetjenester, arbeidsgivere og verneombud.

A.L.F er tilsluttet Norges Handikapforbund og vi kan tilby de samme medlemsfordeler som andre NHF-medlemmer får.

A.L.F er landsomfattende med lokallag/kontakter i alle fylker.

A.L.F utgir et eget medlemsblad, «Syndrom». Bladet utgis 4 ganger per år og presenterer aktuelt stoff, nytt fra lokallagene og annen viktig informasjon.

A.L.F har et eget fagråd sammensatt av eksperter innenfor jus, psykologi, yrkeshygiene, arbeidsmedisin, trygdekompetanse og sosialt arbeid.

A.L.F skal foruten det å ivareta interessene til de med ervervete sykdommer og skader grunnet arbeidsmiljøet, også ivareta interessene til de pårørende.

A.L.F skal ivareta interessene til de som kan være utsatt for å bli påført sykdommer eller varige skader under utøvelse av sine yrker.

A.L.F skal arbeide for å bedre forholdene i forbindelse med diagnostiseringen av sykdommer og skader grunnet arbeidsmiljøet.

A.L.F skal drive informasjonsarbeid om skadevirkninger og konsekvenser, og hva en bør ta hensyn til for å unngå skader, for eksempel bruk av nødvendig og hensiktsmessig verneutstyr.

A.L.F skal arbeide for å opprette rehabiliteringstilbud for arbeidsmiljøskadde i Norge.

A.L.F skal markere foreningen i sammenhenger der risikoen for skader er stor.

Vårt arbeid bygger på at alle mennesker har samme grunnleggende behov og at alle mennesker er likeverdige. På bakgrunn av dette aksepterer vi ikke at sykdom eller skader skal resultere i økonomiske eller sosiale ulikheter.

Vi vil, bl.a. gjennom samtaler med pårørende, øke kunnskapen og forståelsen for de arbeidsmiljøskaddes problemer med å mestre hverdagen sosialt.

Vi vil gjennom vårt informasjonsarbeid og ved hjelp av våre erfaringer og kunnskaper øke motivasjonen hos yrkesutøvere og bedriftsledere til å arbeide aktivt for å bedre helse, miljø og sikkerhetsarbeidet i bedrifter hvor dette er nødvendig. Vi vil arrangere kurs og seminarer hvor helsepersonell, bedriftsledere, vernepersonell og yrkesutøvere kan delta.

Innmelding i Arbeidsmiljøskaddes Landsforening

Tilsluttet Norges Handikapforbund

Medlemstype (velg én)
 Hovedmedlem - kr 270,-
 Husstandsmedlemskap - kr 135,-
(forutsetter minimum ett hovedmedlem i husstanden)

Kategori:

Arbeidsmiljøskadd
 Pårørende
 Interesse-/støttemedlem

Navn: _____

Adresse: _____

Postnummer: _____ Poststed: _____

E-post: _____

Telefon/mobil: _____

Fødselsdato og år: _____

Ja takk, send meg informasjon fra NHF og samarbeidspartnere via SMS Ja, jeg ønsker også informasjon via e-post

Sted/dato: _____

Underskrift: _____

Når jeg melder meg inn i Arbeidsmiljøskaddes Landsforening (A.L.F) samtykker jeg i å motta informasjon fra organisasjonen. Innmeldingen innebærer samtidig at alle opplysninger blir behandlet sensitivt og etter datatilsynets retningslinjer. Medlemskapet følger kalenderåret fra 1.1 til 31.12 samme år.

Adressaten betaler for sending i Norge

Distribueres av Posten Norge

Arbeidsmiljøskaddes Landsforening

A.L.F
Svarsending 0047
0090 Oslo

Hva er løsemidler?

Løsemidler er væsker som løser opp faste stoffer. Løsemidlene vil under bruk gå over i damp eller gassform og trekkes ned i lungene via åndedrettet og føres videre ut i kroppen via blodbanen. Mange løsemidler har evnen til å trenge gjennom huden og føres videre rundt i kroppen. På grunn av halveringstiden blir organiske løsemidler lagret i kroppens fettvev og kan forvolde skade i hjerne og nervecellene. På grunn av sine kjemiske egenskaper kan de over tid skade sentralnervesystemet. De kan også skade slimhinner og indre organer som lever og nyrer.

Hva er Isocyanater?

Isocyanater er ikke et løsemiddel, men et kjemisk stoff som finnes i en hel rekke produkter som benyttes bl.a. i bil, møbel og bygningsbransjen. De som arbeider i bilbransjen, f. eks. med oppretting, billakkering og bilglass, kommer i kontakt med isocyanater gjennom kjemikalier, lim og lakkprodukter. Dessuten vet man at isocyanater frigjøres ved oppvarming. Dette er spesielt aktuelt ved sveising og annet mekanisk arbeid som utvikler varme og som foretas på lakkerte og andre behandlede flater. Det har lenge vært kjent at kontakt med isocyanater kan medføre akutte og kroniske helseskader, som for eksempel lunge- og hudsykdommer. Nyere forskning har vist at dette problemet sannsynligvis er mye mer omfattende enn man tidligere har trodd.

Hva er MCS? (Multi kjemisk overfølsomhet)

Mange yrkesaktive, som har fått ødelagt helsa på grunn av skadelig kjemisk påvirkning, har i tillegg utviklet MCS. Tilstanden kjennetegnes ved at de som rammes reagerer med sykdomssymptomer på kjemiske stoffer, selv i

meget lave konsentrasjoner. Tilstanden opptrer relativt ofte sammen med andre helseskader, som for eksempel løsemiddelskader, astma og skader på slimhinner.

De som blir syke får symptomer fra flere organsystemer, oftest fra sentralnervesystemet og luftveiene. En del personer får i tillegg psykiske problemer, som kan skyldes virkninger av det kjemiske stoffet i seg selv, eller belastninger som følge av sykdommen.

Pårørende

Når en person blir utsatt for en skade relatert til bruk av helseskadelige stoffer, får dette store konsekvenser for familien. Det vil igjen gi seg utslag i den skaddes situasjon og kan i mange tilfeller medføre til psykiske belastninger for alle, i tillegg til sykdommen. Det er derfor viktig at de pårørende, sammen med den skadde, blir informert om hva en løsemiddelskade eller annen kjemisk helseskade innebærer, hvorfor den skadde har endret personlighet og hvordan en best skal takle en vanskelig familiær situasjon.

Mangel på slik kunnskap hos de pårørende skaper ofte unødige konflikter. Arbeidsmiljøskaddes Landsforening har som et av de viktigste formålene å tilrettelegge for en større forståelse og kunnskap omkring denne problematikken.

Vansker med å mestre aggressivitet er et sosialt handikap. For å skjule sine problemer med det er det vanlig at den skadde isolerer seg, og ofte er det ektefellen som må representere familien utad.

Med andre ord får den skadde ofte stadig færre kontakter med andre, og blir mer og mer avhengig av sin ektefelle og øvrige familie.

Løsemiddel- og andre kjemiske helseskader kan i mange tilfeller ikke helbredes, men man kan lære seg å leve med dem.

MEDLEMSFORDELER

Som hovedmedlem i Arbeidsmiljøskaddes Landsforening (A.L.F) er du i tillegg fullverdig medlem i Norges Handikapforbund. Du får en rekke gode, nyttige og varierte medlemstilbud både igjennom A.L.F og NHF. Medlemskontingenten må være betalt for å kunne benytte seg av medlemsfordelene.

Råd og veiledningstjeneste.
Rettighetsinformasjon.

Rabattordninger på: Bensin, hotell-
opphold, feriereiser og bilutleie.

Bli medlem nå!

Gunstige forsikringsordninger.
Medlemskap i NAF til redusert pris.

NHFs feriehytte m/anneks kan
leies til svært gunstige priser.

Medlemskontigent per 1.1.2003

Kr 270,- for hovedmedlemmer/interessemlemmer

Kr 135,- for husstandsmedlemmer

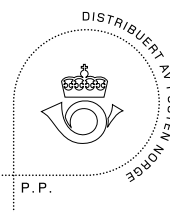
ISSN 0802-6092

Returadresse:

Arbeidsmiljøskaddes
Landsforening
Postboks 9217 Grønland
0134 OSLO

B

NORGE

A.L.Fs lokallag og kontaktpersoner

Akershus lag av A.L.F

Leder Tom Vernang
Steinsleppen 9, 1405 Langhus
Telefon 64 87 37 46
E-post: t-egil-v@online.no
Lagets adresse:
Holteveien 5, 1400 Ski
Lagets telefon 90 21 43 51

Aust-Agder lag av A.L.F

Leder Jens Olav Solli
Gml. Sandvigsvei 21
4816 Kolbjørnsvik
Telefon: 37 01 11 25
Mobil: 90 60 12 33
E-post: jensolli@start.no
Lagets adresse:
Myratunet Bo & omsorgssenter
4849 Arendal

Buskerud lag av A.L.F

Leder Jan Arne Dammen
Revefaret 47, 3033 Drammen
Telefon: 32 88 55 07
Mobil: 90 59 31 53
E-post: arnedam@online.no

Finnmark lag av A.L.F

Kontakt: Bjørn-Erik Reiersen
Marienlund 21 B, 9511 Alta
Mobil: 91 55 76 00
E-post: reiersen@hoved.net

Hedmark

Norges Handikapforbund
Postboks 9217 Grønland
0134 Oslo
E-post: helseskader@nhf.no

Hordaland lag av A.L.F

Leder Fred Gunnar Eide
Hylkjebakken 12, 5109 Hylkje
Telefon: 55 24 88 24
Mobil: 99 35 88 86

Møre og Romsdal lag av A.L.F

Leder Frode Steen Gunstensen
Moen, 6440 Elnesvågen
Telefon: 71 26 50 82
Mobil: 99 74 66 72
E-post: frode@alfnorge.no

Nordland lag av A.L.F

Kontakt: Haldor Solhaug
Burmaveien 21, 8640 Hemnesberget
Telefon: 75 19 31 39
Mobil: 91 68 40 59

Kontakt: Karl Grønningsæter
Tjønnevegen 3, 8610 Mo i Rana
Telefon: 75 13 10 94
Mobil: 90 94 21 06

Nord-Trøndelag lag av A.L.F

Leder Svein Bedin
Heggli, 7600 Levanger
Telefon 74 09 58 28
Mobil 95 15 64 81
E-post: sve-bedi@online.no

Oppland lag av A.L.F

Leder Jan Bakken
Åveitbakken 1 A, 2609 Lillehammer
Telefon: 61 25 48 75
Mobil: 92 03 41 53
E-post: ja-torb@online.no

Oslo lag av A.L.F

Leder Geir Werner
Norderhovgt. 34 B, 0654 Oslo
Mobil: 92 82 06 75
E-post: alfoslo@nhf.no

Oslo lag avd. Offshore

Leder Sigmund Aven
Postboks 9217 Grønland, 0134 Oslo
Telefon: 24 10 25 35
Mobil leder: 41 02 72 27
Mobil nestleder: 91 13 19 69
E-post: alfoffshore@nhf.no
sigmundaven@gmail.com
janbik@c2i.net

Rogaland lag av A.L.F

NHF Sørvest
Kokstadveien 46 B, 5257 Kokstad
Telefon: 55 11 99 50
E-post: nhf.soerwest@nhf.no

Sogn og Fjordane

Kontakt: Kjell Horn
6770 Nordfjordeid
Telefon: 57 86 00 24
Mobil: 48 10 00 34
E-post: helseskader@nhf.no

Sør-Trøndelag lag av A.L.F

Leder Unni Jensen
Bjørnebyv.19 A, 7025 Trondheim
Telefon/-faks 72 55 98 01
E-post: u_jensen@c2i.net

Telemark lag av A.L.F

Leder John André
Porsgrunnsvegen 19 A, 3730 Skien
Telefon: 35 52 12 83
E-post: e-andren@online.no

Troms lag av A.L.F

Leder Tormod Hansen
Hans Nilsens vei 19, 9020 Tromsdalen
Telefon: 77 63 51 05
Mobil: 41 55 15 00
E-post: annsylvi@frisurf.no

Vest-Agder lag av A.L.F

Leder Lars Kristian Hille
Postboks 168, 4502 Mandal
Telefon: 38 26 11 65
Mobil: 91 30 88 73
E-post: kr-hil@frisurf.no

Vestfold lag av A.L.F

NHF Oslofjord Vest
Tollbugt. 115, 3041 Drammen
Telefon: 32 88 29 29
Telefaks: 32 88 29 20
E-post: nhf.oslofjordvest@nhf.no

Østfold lag av A.L.F

NHF Øst
Holteveien 5, 1400 Ski
Telefon: 64 87 88 44
Telefaks: 64 87 88 49
E-post: nhf.oest@nhf.no

A.L.F Internasjonal, Spania

Rune Bergmann
Apartado 122
03581 Alfaz Playa
Alicante
Spania
Telefon: 0034 - 965878742
E-post: runebergmann@yahoo.com